svět katolickýma očima
MONITOR
publicistický čtrnáctideník
ročník XX., číslo 24
24. 12. 2023 / neprodejné

Z OBSAHU

Duchovní hudba: od staročeských rorátů k pokoncilní tvorbě 05
Ztracená území Západu: Jak se všechna naše města proměnila v pařížská předměstí 09
Vánoční příloha: Co se dozvídá Pilát I–VI

Foto: Stanislav Knotek / Člověk a Víra

Vánoce

V adventu slyšíme otázku, která je pokládána spousta známým lidem: „Co si vybavuji, když slyším Vánoce?“ Odpovědi mě často zklamou. Ale začal jsem se ptát sám sebe, co si vybavuji, když myslím na Vánoce? V mém životě docházelo k určitému vývoji chápání Vánoc.

Jako dítě jsem vnímal svátky jako něco krásného. Už sám advent, kdy jsem každé ráno od pondělí do soboty cestoval na šestou ráno spolu s kamarády na roráty za Pánem Bohem. Ranní mše, atmosféra, lampion s křesťanskými motivy, polotma v kostele, oltáře, sochy a okna vypadaly tak nějak jinak. To všechno jsem si jako dítě uvědomoval, že je to jiné než ten můj běžný život. Štědrovečerní večeře, kde jsme si v rodině navzájem přáli. Půlnoční a potom koukaní s úžasem, jak táta hned po návratu z půlnoční dojídá poslední kus kapra, který zbyl po večeři. První a druhý den svátku byly rodinné návštěvy jedné a druhé babičky. Musím naznačit, že dědečkové tam taky byli, ale vždy se říká i tady u nás: „Jdeme za babičkou.“ Tam celá široká rodina společně slavila. Bral jsem to vždy jako samozřejmost, že Bůh, který nás stvořil, sám přišel k nám skrze rodinu, tak i my slavíme v rodinách.

Na střední škole to bylo čím blíž oltáře a Boha. V tomto období se musí člověk s pomocí rozumu rozhodnout o existenci Boha. O půlnoci 24. prosince to byla čest, když jsem mohl přesně o půlnoci jako ministrant udeřit do gongu dvanáctkrát a hned začala první koleda (v adventu koledy tenkrát nebyly) a mše. Vždy ta první koleda o půlnoční byla Bóg się rodzi, moc truchleje (Bůh se rodí, moc se chvěje). Člověk věděl, že s Bohem, který přichází, je plně svobodný. A bylo to období totality a pronásledování církve. V koledě to „moc se chvěje“ bylo jasné o koho jde. Napovím jen, že se nejednalo o Heroda a Římany. V kostele člověk čerpal svobodu, odvahu a cítil, že tady načerpá největší sílu a požehnání do dalšího života.

Vzpomínám i na slova kamaráda pátera Rudolfa, který vždy opakoval před 25.3., že kdo nepamatuje na Zvěstování Páně, tak ten nemůže oslavovat Vánoce. Je to tak.

V dospělém životě si to jen zpětně všechno uvědomuji a ujišťuji se v přesvědčení o velké lásce Boha ke každému z nás. Vánoce jako svátky Narození Božího Syna ukazují na neomezenou lásku Boha a jak On sám nám chce být nablízku. A když mě něco zklame, ať je to jednotlivec, skupina, volby a podobně, tak si říkám: „Jen v Tobě Bože je světlo a není v tobě žádná tma!“

Ať dobrý Bůh žehná všem lidem dobré vůle!

R. D. Andrzej Urbisz
administrátor farnosti Borovany

Svatá země nemá poutníky, ale je plná naděje a modliteb

Život v Jeruzalémě a okolních městech se od začátku války mezi Izraelem a Hamásem zcela změnil, zejména pro ty, kteří byli ekonomicky závislí na poutnících. Lidé pociťují nejistotu a strach, říká otec Željko Barbarić , františkánský kněz, který v současné době slouží v Jeruzalémě.

Otec Željko Barbarić je františkánský kněz z Bosny a Hercegoviny, který v současné době slouží v Jeruzalémě. Je ekonomem v klášteře Terra Sancta College a slouží v Klášteře Spasitele jako duchovní správce.

V době, kdy zuří izraelsko–hamaská válka, je otec Željko očitým svědkem drsné reality konfliktu a dalekosáhlých důsledků, které pociťuje místní obyvatelstvo v Jeruzalémě.

V rozhovoru pro *Vatican News* osvětluje dopad konfliktu na posvátná místa Svaté země, nejistotu, která zde panuje, a strach, který zemi zachvátil.

Přestože se v ulicích Jeruzaléma nestřílí, válečná realita je přítomna po celém městě. Zprávy, jako byla ta, kterou nedávno obdržel otec Željko a která ho varovala před vstupem do Starého města kvůli možným nepokojům, tuto realitu ostře připomínají.

„V Jeruzalémě žijeme docela klidně a téměř, jakkoli je to těžké říci, normálně. O sto kilometrů dál, v pásmu Gazy, zuří válka. A asi jen ti, kteří tam jsou, vědí, jak intenzivní válka je a co se děje na místě," říká otec Željko.

Přesto jsou lidé v Jeruzalémě hluboce, osobně zainteresováni na dění v Gaze. Mnoho izraelských Židů má někoho, kdo je momentálně v první linii nebo nasazen v nějaké jiné kritické oblasti. Jiní znají někoho, kdo byl 7. října zabit, unesen nebo zraněn.

„Mnoho Izraelců bylo odvedeno do armády, na ulicích je vidět spousta zbraní," říká otec Željko a pokračuje: „Pocity strachu a nejistoty se střídají".

K atmosféře nejistoty a strachu přispívají i zvuky. Zvuk vojenských letadel, která neustále létají směrem ke Gaze a zpět, byl jediným zvukem, který bylo v Jeruzalémě po celé týdny slyšet, říká. „Tento zvuk občas přerušovaly sirény a zvuk zničených raket nad samotným městem nebo někde poblíž," dodává otec Željko.

Zdůrazňuje, že konflikt si vyžádal značné lidské oběti, a uvádí, že „bylo prolito mnoho krve a krize s rukojmími stále pokračuje".

Tváří v tvář těmto výzvám se podle něj každodenní život v Jeruzalémě točí kolem toho, aby člověk zůstal informován o válce a věnoval se neustálé modlitbě, „modlitbě za mír v Jeruzalémě".

Zprávy z Gazy do Jeruzaléma

Některé informace, které bratři dostávají, pocházejí od sester Misionářek lásky, které v Gaze slouží. Ty podávají sestrám v Jeruzalémě zprávy o válečných hrůzách, s nimiž se denně setkávají.

V této náročné situaci tráví otec Željko čas naslouchánim srdcervoucím příběhům těch, kteří jsou válkou nejvíce postiženi.

„Vyslechl jsem příběh ženy ze Západního břehu Jordánu, která se snaží zjistit něco o svém synovi, kterého unesli izraelští vojáci. Už měsíce o něm nemá žádné informace. Ani kde je, ani zda je naživu, či nikoliv. Učitelka ve škole řekla, že dítě, které bylo uneseno 7. října, se po měsíci a půl vrátilo do vyučování," dělí se o informace otec Željko.

Dodává, že nedávno mluvil s židovskou kamarádkou o jejím bratrovi, který je izraelským vojákem nasazeným na Západním břehu, a s přáteli, jejichž rodiny byly 7. října napadeny v kibucu.

Bratři věnují pátky putování ulicemi Jeruzaléma a modlí se křížovou cestu za ty, kteří trpí.

„Modlím se za všechny bez rozdílu," říká otec Željko a dodává: „A modlím se, aby byl opět možný dialog, aby se opět našla cesta k soužití."

Otec Željko vyzývá k míru a dialogu. „Prosím, aby při jednáních neměli hlavní slovo fanatici a extremisté," říká, „protože taková jednání jsou odsouzena k nezdaru."

Nejistota ve Svaté zemi

Jeruzalémské Staré město a betlémská ekonomika, které jsou do značné míry závislé na poutnících a cestovním ruchu, čelí v důsledku války značným problémům. Předchozí dopad pandemie spolu s válkou vedl k uzavření hotelů a narušil každodenní život.

Některé z hotelů, které ještě nedávno ubytovávaly poutníky, byly přeměněny na dočasné ubytování pro lidi, kteří byli evakuováni z oblastí v blízkosti pásma Gazy a hranice s Libanonem. Také omezení cestování mezi Západním břehem Jordánu a Izraelem dále komplikuje situaci pracovníkům žijícím a pracujícím na obou stranách.

Osamělé skupiny poutníků jsou ve Svaté zemi vzácným jevem. „Tato situace je velmi podobná době pandemie, kdy bylo vše uzavřeno. Svatyně jsou prázdné," říká otec Željko.

Ulice navozují zdrcující pocit nejistoty a vyvolávají četné otázky ohledně války a jejího konce.

„Kdy a jak válka skončí? Jaké to bude po válce? Bude opět mír a jaký to bude mír? Skončí někdy židovsko–arabský konflikt? Jak bude vypadat soužití po této válce?" To jsou jen některé z otázek, které se vynořují, říká otec Željko.

Navzdory těmto výzvám zůstávají františkáni z Kustodie Svaté země přítomni. „Jsme stále tady, i když tu nejsou žádní poutníci. Sdílíme dobré i zlé s lidmi, kteří v těchto oblastech žijí. Modlíme se za mír a střežíme svatyně připomínající život, smrt a vzkříšení našeho Pána," říká otec Željko.

Kustodie Svaté země byla také opakovaně postižena válkou. Kromě toho, že zde nejsou žádní poutníci, a tedy ani skupiny, které přicházejí na poutní místa, je také obtížnější vypořádat závazky vůči pracovníkům, které zaměstnávají domy a instituce kustodie, jež zaměstnává přes tisíc pracovníků v klášterech, penzionech, školách a úřadech.

Bia bian tiktei

Otec Željko poznamenává, že od začátku válečné katastrofy se mu stále vrací na mysl řecká věta, kterou se naučil na střední škole: „Bia bian tiktei", což v pře-

kladu znamená: násilí plodí násilí. „Už poněkolikáté v historii, zejména v této oblasti tolikrát nasáklé krví nesčetných generací, znovu sledujeme, jak se rozvíjí a komplikuje stejný příběh. Násilí vytváří násilí."

Ztráta zájmu o konflikt mezi Izraelem a Hamásem

Otec Željko vyjadřuje obavy z klesajícího zájmu světa o probíhající konflikt a obává se, že lidé začínají být vůči zprávám znecitlivělí.

„Nejděsivější na tom všem je, že si zvykáme na zprávy a obrázky, které ukazují hrůzy války. Prostě listujeme a ono je stále těžší přilákat nové čtenáře titulky a články. Takže titulky jsou stále bizarnější, děsivější, podivnější a krvavější," všímá si.

Prázdné svatyně

V této válečné době nabývá význam svatyní ve Svaté zemi na významu. P. Željko a bratři jsou přítomni v Betlémě, Nazaretu, na Olivové hoře a Kalvárii, střeží posvátná místa a nyní se tam modlí za trpící a hledají útěchu.

„Jezdíme do Betléma, kde se Bůh stal jedním z nás. Je to Bůh, který chápe naše problémy, naši nahotu, naši chudobu, naši nejistotu."

Františkáni slouží také v Nazaretu, kde vyrůstal Ježíš. „Předkládáme mu všechny ty bezejmenné lidi a osoby, kterým bylo vzato jejich lidství a jedinečnost a bylo jim upřeno právo na existenci."

Modlí se také na Olivové hoře, ve svatyni Agonie. „Obětujeme agónii této země a lidí, kteří v ní žijí. Tolik utrpení, pláče, smrti...".

Na Kalvárii obětují bratři Hospodinu rány všech účastníků tohoto konfliktu, všech nevinných obětí. „Modlíme se, aby zoufalství a hněv, temnota a nenávist nebyly klíčovými a posledními slovy, která tento svět může nabídnout a říci svému bližnímu, svému bratru."

Ježíšův hrob, nyní bez tlačících se davů a nezvykle tichý, slouží jako symbol naděje v této náročné době.

„Hrob je prázdný. Chladný. Trochu temný. Ale ten kámen... vypráví příběh naděje. Že zlo, smrt, síla a nenávist nemají poslední slovo. A tento příběh poskytuje v této těžké době trochu úlevy. Z Hrobu se zrodil život, den poté."

Zamyšlení nad dopadem války

Na základě osobních zkušeností z války v Chorvatsku a Bosně a Hercegovině otec Željko říká, že ho nejvíce bolí mlčení, bezmoc a neochota zastavit války ze strany těch, kteří jsou toho schopni.

„Když vše skončí, člověk si uvědomí, kolika obětem se dalo zabránit." Zdůrazňuje nenahraditelnou ztrátu životů a říká, že „domy se možná postaví znovu, ale ztracené životy, tolik ztracených životů, kdo a jak to nahradí a kdo se z toho vzpamatuje?".

Na závěr otec Željko vyzývá k modlitbám, protože, jak říká, my, lidé, k sobě nejsme dobří a potřebujeme pomoc. „Potřebujeme ruku, která nás pozvedne," zdůrazňuje a volá po Božím zásahu.

„Modlím se v tomto adventním čase: Přijď mezi nás! Maranatha!"

Sr. Nina Benedikta Krapić, VMZ
Vatican News

Drazí čtenáři,

toto vydání *RC Monitoru* je pro letošní ročník poslední. Nové číslo ročníku 2024 očekávejte v druhém lednovém týdnu, s datem vydání 14. 1. 2024. V prvním čísle nového roku také naleznete potvrzení Vašich darů za rok 2023.

Za Vaši přízeň, podporu a především modlitby i věrnou čtenářskou důvěru Vám ze srdce děkujeme!

redakce RC Monitoru

SLOVO KNĚZE

Za nedlouho začne nový kalendářní rok, a tak jako každý z nás katolíků bude stát před otázkou, jak lépe uvádět ve skutek Boží nároky v našich životech, tak jistě i celá církev bude řešit, jak oslovit co nejširší spektrum populace a nadchnout je pro duchovní život.

Vzhledem k tomu, že můžeme slyšet hlasy o stále rostoucím počtu zraněných církví bych navrhoval ustavení a založení „CELOCÍRKEVNÍHO ÚŘADU NA ODSTRANĚNÍ TRAUMAT ZPŮSOBENÝCH NĚKTERÝMI PASTÝŘI CÍRKVE" (CÚOTZNPC). Tento úřad by aktivně vyhledával všechny zraněné (triumfalismem, klerikalismem, tradicionalismem, ba samotným katechismem a pravdou), aby je v jím zřízených sanatoriích léčil, a ještě aktivněji by odchytával zraňující, aby je v jím zřízených polepšovnách převychovával. Převýchova triumfalistů, klerikalistů, tradicionalistů a všech lpících na katechismu a zjevené pravdě by probíhala pomocí otevřenosti, všeobjímajícím a všelidským bratrstvím a osvobozujícím hlásáním teze, že všechna náboženství jsou dobrá a vedou nás k Bohu. Ti nevyléčitelní a nepřevychovatelní by byli izolováni.

Je toho jistě zapotřebí, neb se mezi námi stále pohybuje dost takových, kteří tvrdošíjně zastávají názor, že existuje cosi jako hřích a ten obzvláště velký (postaru zvaný smrtelný) nás může dovést do pekla (moudří už dávno vědí, že peklo neexistuje a kdyby přece, tak by bylo prázdné). Ba jsou i tací, kteří zastávají názor, že Bůh stvořil člověka jako muže a ženu (moudří už dávno vědí, že Bůh má rád pestrost, tak proč by se měl spokojit se dvěma pohlavími, když jich může být tolik, kolik je lidí na světě. Je toho jistě daleko více, co způsobuje zranění, takže takový úřad je nám jistě zapotřebí a vychovatelé a převychovatelé by měli o práci postaráno.

Že je to celé blbé a pitomé. Já vím, jen se bojím, aby to jednou nenapadlo někoho, kdo to bude chtít opravdu zrealizovat.

Modleme se tedy i v příštím roce (nejlépe denně): Kdybys nás Pane při zdravém rozumu zachovati ráčil!

Evermod Jan Sládek

P. Mgr. Evermod Jan Sládek, OPraem. farář farností Lomnice nad Popelkou, Libštát a Nová Ves nad Popelkou

DÍTĚ ROSTLO A SÍLILO, BYLO PLNÉ MOUDROSTI

31. prosinec 2023 – Svátek Svaté Rodiny – Lk 2,22–40

Atanáš

Kdy byl Pán skryt před Otcovým zrakem? Nebo kde nebyl podřízen Otcově vládě a vzdálen od něho, aby musel být přenesen do Jeruzaléma a představen v chrámu? Ale možná to bylo napsáno kvůli nám. Jako se totiž stal člověkem a byl obřezán ne kvůli sobě, ale aby nás milostí učinil bohy a my byli duchovně obřezáni, tak je kvůli nám představen Pánu, abychom se naučili představovat se Bohu.

Izrael byl sice slabě, ale přece jen osvícen Zákonem. Proto neříká, že mu přinesl světlo, ale vysvobozuje a oslavuje Izrael, tvůj lid. Připomíná starou historii, že jako měl kdysi Mojžíš oslavenou tvář, když rozmlouval s Pánem, tak když dosáhli božského světla lidské přirozenosti, odhodili starý závoj a byli proměněni podle tohoto obrazu od slávy k slávě.

anonym: Uvedení Páně do chrámu (cca 1500)

Řehoř z Nyssy

Tento předpis Zákona byl zřejmě jedinečně a jinak než ostatní naplněn pouze v samotném vtěleném Bohu. On jediný, nevýslovně počatý a nepochopitelně zplozený, otevřel panenské lůno dosud neobjevené manželským stykem a i po narození zachoval neporušenou podivuhodnou pečeť čistoty.

Cyril

Všimněme si však, co tato oběť znamená. Hrdlička je pravděpodobně nejsilnější ze všech ptáků a holub je tvor mírný. Takovým se pro nás stal Spasitel: dokonale pěstoval mírnost a podobně jako holubice přitahoval svět a zaplavoval svou zahradu vlastními melodiemi. Proto zabil holubici nebo holoubka, abychom skrze tyto obrazy poznali, že bude umučen v těle pro život světa.

Béda

Nebo holubice, která létá v hejnech, znamená společenství aktivního života a holubice, která se raduje v samotě, vrcholy kontemplativního života. Stvořitel má stejné zalíbení v obou obětech, a tak Lukáš moudře neřekl, zda se mají pro Pána obětovat holubice nebo pár holubů, aby neupřednostňoval jeden způsob života před druhým, ale aby učil, že oba jsou nezbytné.

Vidět smrt znamená zakusit ji. Velmi šťastnou tělesnou smrt uvidí ten, kdo se předtím snažil tělesnýma očima spatřit Mesiáše Páně tím, že přebýval v nebeském Jeruzalémě a často navštěvoval Boží chrám, tj. následoval příklad svatých, v nichž přebývá Bůh. Díky stejné milosti Ducha, díky níž poznal, že přichází, nyní také poznal, že přichází; proto následuje z vnuknutí Ducha přišel do chrámu.

Origenes

Chceš-li i ty spatřit Ježíše a nosit ho na rukou, snaž se nechat vést Duchem svatým a vejít do Božího chrámu, neboť z toho vyplývá, že když rodiče, tedy matka Marie a Josef, kterého měli za otce, přinášeli dítě Ježíše, aby splnili to, co o něm předepisoval Zákon, vzal ho i on do náruče.

Jestliže žena, která se dotkla lemu šatů, byla uzdravena, co si máme myslet o Simeonovi, který vzal dítě do náruče a zaradoval se, když viděl, že nese dítě, které přišlo osvobodit zajatce, protože věděl, že nikdo jiný ho nemůže vysvobodit z tělesného vězení s nadějí na budoucí život než ten, kterého držel v náručí, a proto promluvil a chválil Boha slovy: Nyní můžeš, Pane, propustit svého služebníka.

Teofylakt

Slovem „Pane“ vyznává, že je Pánem života i smrti. Tím vyznává, že dítě, které vzal do náruče, je Bůh.

přeloženo, zpracováno a redakčně upraveno podle www.catenaaurea.sk

DUCHOVNÍ HUDBA: OD STAROČESKÝCH RORÁTŮ K POKONCILNÍ TVORBĚ

Prožili jsme adventní dobu a byli jsme opět omámeni krásou našich starobylých rorátních zpěvů.

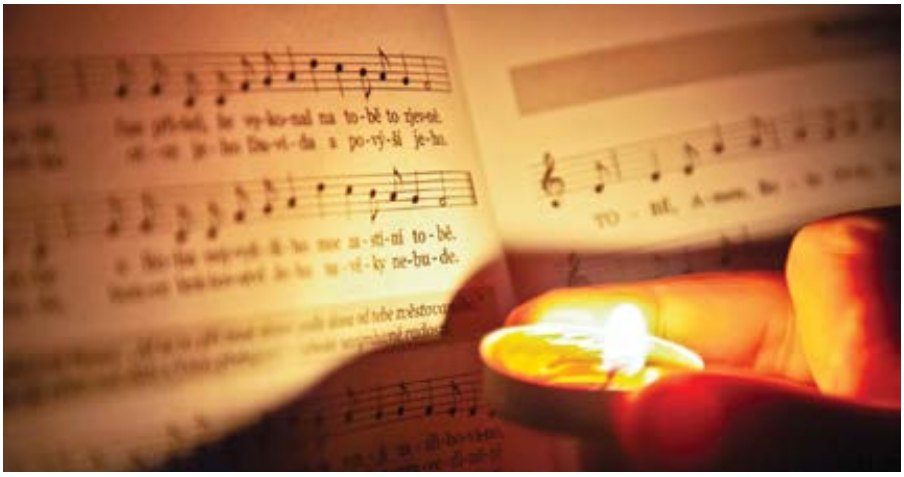

Foto: © Mirka Dolanská / Člověk a Víra

Vůbec nelitujeme brzkého vstávání „na roráty“, abychom je při liturgii sami zpívali nebo jim soustředěně naslouchali. Tyto zpěvy, které se u nás již od středověku prováděly při adventních mariánských mších, získaly svůj souhrnný název podle Izaiášova verše „*Rorate coeli desuper*“ (*Rosu dejte nebesa shůry*, Iz 45,8). Jsou dokladem toho, že naší předkové dovedli svůj živý vztah k Pánu a Panně, ze které se Pán počal, vyjadřovat teologicky hlubokou poezií v národním jazyce a mimořádně cennou hudbou.

Z textů rorátních písní by se totiž mohl sestavit úplný manuál teologie vtělení a spasení. Jejich melodie jsou navíc různorodé, podle stylů odpovídajících staletí, v nichž tyto písně postupně vznikaly. Místy jsou i náročné, ale protože vzbuzují ve věřících patřičnou motivaci, žádná obtíž zde není překážkou. Uvádí se, že to byla teprve protestantská reformace v 16. století, která v Evropě přišla se zpěvem v národních jazycích. V Čechách a na Moravě se však v kostelích zpívalo česky ještě o mnoho dříve, čehož nejvýstižnějším důkazem jsou právě naše „roráty“. Jestliže se pak rozhlédneme po bezprostředním středoevropském okolí, jistě i zde najdeme obdobné adventní zpěvy, ale melodické a textové bohatství, dlouhá tvůrčí historie a krása našich „rorátů“ nemá obdoby. Jinak je tomu s „umělou“ církevní hudbou, komponovanou i proslulými hudebními skladateli. Italové mají svého katolického Palestrinu, Němci svého luteránského Bacha, avšak třeba v Itálii tradice kostelního lidového zpěvu prakticky neexistovala, zatímco v Německu, zejména severním, zase převládl strohý luterský chorál, jemuž schází potřebná bezprostřednost a vroucnost.

Úvodní antifona běžně užívaných rorátních sérií, opatřená Izaiášovým veršem o nebeské rose nebo jiným textem, a začínající například slovy „Mnozí spravedliví“, je ovšem česky otextovanou adaptací gregoriánského chorálu, tedy toho chorálu, o němž Druhý vatikánský koncil prohlásil, že je „vlastním zpěvem římské liturgie“ a musí mu při liturgických úkonech patřit „čelné místo“ (*Sacrosanctum Concilium* 116). Alespoň touto cestou tak v našich končinách naplňujeme nevyslyšený a úmyslně ignorovaný příkaz koncilu, porušený masovým opouštěním latiny oproti jasnému slovu koncilních otců (*Sacrosanctum Concilium* 36). V této souvislosti lze uvést příměr: Smetanově *Prodané nevěstě* sluší čeština, tak jako náleží našim rorátním i dalším českým kostelním písním. Avšak Verdiho opery jistě nebudeme překládat do češtiny „protože jinak by tomu lidi nerozuměli“, vždyť ona „verdiovskost“ a „opernost“ nespočívá prvotně v okamžitém porozumění textu libreta. Také rockeři by nebyli spokojení, kdyby se jim jejich oblíbené anglicky zpívající zahraniční kapely přeučovaly texty písní do češtiny, aby jim naši fanoušci rozuměli. Podobně je tomu i u liturgické hudby. Vlastním nositelem její posvátnosti není pouze text a jeho bezprostřední racionální uchopení, nýbrž celkově posvátná atmosféra pozdvižení myslí k Bohu. Přitom neexistuje hudba, která by k Bohu povznášela bezprostředněji a účinněji, než „nesrozumitelný“ gregoriánský chorál.

Koncil se ovšem dotýká také lidového zpěvu a říká, že je „třeba jej promyšleně podporovat“, aby „mohly zaznít hlasy věřících“ (*Sacrosanctum Concilium* 118). K tomu nemuseli koncilní otcové v našich podmínkách vyzývat dvakrát. Nejen „roráty“, ale celé obrovské bohatství tvorby duchovních písní v národním jazyku je u nás ohromující. Například v barokní době vydal jezuita Šteyer, tedy jeden z lítých nepřátel českých knížek, kancionál s více než tisíci českými kostelními písněmi. A zvláště je třeba upozornit na chorál Svatý Václave, který je ve své původní verzi rovněž inspirovaný gregoriánským chorálem. Je zajímavé, že třeba takoví Irové nemají nějaký obdobný starodávný chorál „Svatý Patriku“ nebo Poláci „Svatý Stanislave“ a podobně. I to je světový unikát. Bylo by vlastně zcela adekvátní, kdyby „roráty“ nebo vůbec celé historické dědictví našich lidových církevních zpěvů dosáhlo pozice světového kulturního dědictví UNESCO. Návštěvníci České republiky se často diví, jak může být země, která je doslova poseta nádhernými kostely a církevními památkami, tak vzdálena od praxe křesťanské víry. A to ještě nepoznali katolické písně, které se zde po

Foto: Betty Hornikova / Člověk a Víra

staletí zpívaly a dodnes zpívají.

Druhý vatikánský koncil jasně stanovil, že národnímu jazyku se má poskytnout prostor „zvláště ve čteních a připomínkách, v některých modlitbách a zpěvech“ (*Sacrosanctum Concilium* 36), nevydal však žádný pokyn, aby se z latiny do národních jazyků překládal mešní kánon nebo mešní ordinárium. Podle naprosto nezpochybnitelného příkazu koncilu by naopak věřící měli umět „latinsky recitovat nebo zpívat části mešního řádu, které jim přísluší“ (*Sacrosanctum Concilium* 54). Pokoncilní liturgické změny však dalece překročily to, co otcové na koncilu skutečně odhlasovali, a místní církve po celém světě tak byly na novou situaci naprosto nepřipravené. Oproti nádherným a lidovému zpěvu přesto přístupným starodávným latinským ordináriím (*Kyrie* – Gloria – Credo – Sanctus – Agnus) muselo dojít urychleně k nové tvorbě ordinárií a dalších liturgických zpěvů v národních jazycích. Na rozdíl od majestátní nadčasovosti a úchvatné krásy latinských originálů čpí tyto narychlo sestavované hudební produkty nedostatkem melodické invence a dobově podmíněnou vyvanutostí 60. – 70. let 20. století. Pokud však lze srovnávat, i tento krkolomný úkol se v našich podmínkách oproti stavu v jiných zemích zdařil poměrně dobře. Je zde především zlidovělé ordinárium P. Břízy s ohebně klenutou melodikou; výrazně pak zasáhl do liturgické hudební tvorby stylotvorný a vždy bezpečně rozpoznatelný P. Olejník. Majestátní ordinárium a další české zpěvy pro lid vytvořil také mistr Eben. Zoufalství z hudební a textové nekvality tzv. rytmických písní jej dokonce přiměly ke zkomponování známé Truvérské mše. Responzoriální žalmy pro mešní užití pak máme obsaženy v Korejsových, Olejníkových, Pololáníkových či Skleničkových sbírkách. S takovou tvůrčí vynalézavostí a rozmanitostí se jinde nesetkáme.

Ještě v horší situaci než u nás se nacházely ty místní církve, kde chyběla nejen ordinária nebo žalmy, nýbrž sama běžná praxe lidového mešního zpěvu. Takoví Italové jsou proto dnes nuceni zpívat sladkobolné, po koncilu horkou jehlou ušité kýčovité zpěvánky, jejichž melodika připomíná styl festivalu populárních písní v letovisku San Remo a texty obsahují perly typu „*facciamo la Chiesa*“ (děláme církev), nebo „*Cristo è libertà*“ (Kristus je svoboda). U nás v církvi bývame často hyperkritičtí a nevážíme si toho, co máme a co považujeme za samozřejmé. Přitom právě česká církevní hudba patří k tomu nejhodnotnějšímu, co církev u nás během staletí vytvořila a z čeho mohou naši věřící ve svém duchovním a liturgickém životě i nadále spolehlivě čerpat.

P. Stanislav Přibyl

Doc. JUDr. Stanislav Přibyl, Ph.D., Th.D., JC.D.
rektor kostela Nanebevzetí Panny Marie na Karlově v Praze, soudce Metropolitního církevního soudu

Z nabídky nakladatelství a knihkupectví PAULÍNKY

NAKLADATELSTVÍ PAULÍNKY • Jungmannovo nám. 18, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 818 757, on-line knihkupectví: www.paulinky.cz, objednavky@paulinky.cz

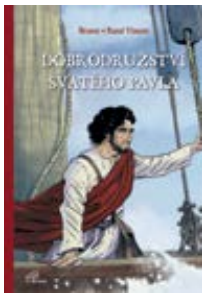

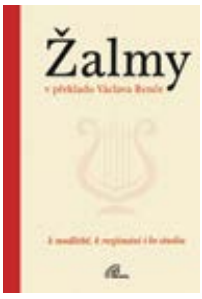

Brunor – Pascal Vincent: Dobrodružství svatého Pavla
Svatý Pavel je jednou z nejvýznamnějších postav křesťanství. Žil v době prvních apoštolů a tvrdě pronásledoval křesťany, dokud se mu cestou do Damašku nezjevil sám Ježíš. Pavel se obrátil a stal se jeho horlivým učedníkem a misionářem.
Váz., 48 s., cena 289 Kč

Žalmy v překladu Václava Renče: k modlitbě, k rozjímání i ke studiu
Dárková publikace vychází u příležitosti 30. výročí působení Dcer sv. Pavla v ČR. Po odborném úvodu následuje 150 žalmů, opatřených krátkým úvodem a modlitbou.
Váz., 440 s., cena 399 Kč

EX ORBE ET URBE Z 14. 12. 2023

Ed. Condon na portálu *The Pillar* přináší rozsáhlý exkluzivní rozhovor s Raffaelem Mincionem[1] – obchodníkem, který patří mezi hlavní obžalované ve vatikánském procesu s kardinálem Becciu. Ed. Condon shrnuje: „Během naší mnohahodinové konverzace Mincione zodpověděl a vysvětlil každou myslitelnou otázku, kterou by mu někdo mohl položit ohledně jeho jednání s Vatikánem. Uvěřit mu znamená akceptovat příběh, který jej vykresluje nejprve jako terč skupiny lidí kolem Státního sekretariátu, a potom jako obětního beránka žalobců snažících se zažehnat průšvih a získat něco z peněz pro Vatikán zpět.“ Ale Condon se ptá: „Taková naivita jde těžko dohromady s jinak úspěšnou Mincioneho kariérou ve žraločím světě londýnských finančníků. Je tohle člověk, kterému měl Vatikán svěřit 200 milionů eur?“

„Je neuvěřitelné, že v Anglii v roce 2023 pokládá stát za vhodné stíhat mě za tichou modlitbu ve veřejném prostoru,“ komentuje Adam Smith–Connor[2], který stojí před soudem za porušení „nárazníkové zóny“ v okolí potratových klinik. Smith-Connor se zde tiše modlil za svého syna, oběť interrupce. „Každý, kdo by mě ten den viděl, by měl za to, že čekám na taxík, anebo na někoho z potratové kliniky,“ vysvětluje. „Jediný důvod, proč jsem teď stíhán, je ten, že jsem nezalhal, když jsem byl dotázán na ‚povahu své modlitby‘“. Mezitím také španělská policie zakázala modlitbu růžence[3] před ústředím vládnoucí španělské Socialistické strany pracujících.

„Synodální výbor“ – nové těleso vytvořené za účelem implementace závěrů německé „Synodánlní cesty“, na své ustavující schůzi 10.–11. listopadu zrušil ustanovení[4], že pro schválení rozhodnutí je třeba podpora dvou třetin biskupů i dvou třetin laiků. Výbor by se měl skládat z 27 německých diecézních biskupů, 27 delegátů jmenovaných Centrálním výborem německých katolíků a 20 delegátů zvolených účastníky Synodální cesty. Čtyři z německých biskupů ovšem Synodní výbor bojkotují[5] a další čtyři biskupové se ustavující schůze nezúčastnili. Německá „synodální cesta“ formálně skončila letos v březnu, „Synodální výbor“ však má připravit vznik trvalé „synodní rady“ biskupů a laiků, která má vzniknout v roce 2026. Vatikán ovšem německé biskupy upozornil[6], že nemají právo ustanovovat synodní radu a žádný biskup není povinen se jí účastnit.

Lucas Cranach ml.: Vinice Páně (1569)

„Je někdy těžko pochopitelné vidět, jakým způsobem někteří nerespektují učení církve, kritizují ho a nejsou ani moc přístupní na argumenty. I od této synody někteří očekávají, že některé skutečnosti změní ale naším tématem je synodalita, ne změny v učení církve,“ komentuje biskup Wasserbauer[7] fakt, že na Synodě o synodalitě, které se účastnil, „zaznívaly různé názory a i takové, které nejsou v souladu s učením katolické církve ani Božím slovem.“

Akademický senát pražské Katolické teologické fakulty v říjnu odmítl jednat o odvolání děkana Vojtěcha Novotného, ten ovšem 4. prosince ze zdravotních důvodů rezignoval. Proděkan Jakub Jinek, jenž řídí fakultu po dobu děkanovy pracovní neschopnosti, popisuje v rozhovoru poskytnutém *Konzervativním novinám*[8] nátlak, který byl v poslední době na vedení fakulty vyvíjen:

„Mnozí jsou ochotni místo myšlení jen hodnotit, posuzovat a odsuzovat. Nelze to vidět jinak než jako známku určité duchovní vyprahlosti. Současně je v tom patrná ochota nechat se zcela pohltit kulturním bojem, v němž už ani není třeba rozlišovat strany. Mně byl vždycky kulturkampf vyjadřovaný v pojmech progresivní–konzervativní spíš k smíchu, držel jsem se pronikavé analýzy D. von Hildebrandta, podle níž jde v církevním prostředí o falešné alternativy.“

A Jinek poukazuje na nebezpečí plynoucí z takovéhoto étosu „kulturního boje“:

„Před fakultou stojí řada, jak se dnes moderně říká, výzev, což je ve skutečnosti eufemismus pro problémy. Je strašlivé, že pokus o řešení jednoho zásadního z těchto problémů (totiž problému udržitelného rozpočtu), který pan děkan podnikl v srp-

1 https://www.pillarcatholic.com/p/meet-mr-mincione
2 https://www.ncregister.com/interview/another-english-pro-lifer-is-penalized-for-praying
3 https://europeanconservative.com/articles/news/spain-bans-rosary-protests-in-front-of-socialist-hq/
4 https://www.pillarcatholic.com/p/germanys-synodal-committee-drops
5 https://www.pillarcatholic.com/p/8-bishops-absent-as-germanys-synodal
6 https://www.synodale-beitraege.de/de/papst-franziskus/der-brief-des-kardinalstaatssekretaers-des-praefekten-des-dikasteriums-fuer-die-glaubenslehre-und-des-praefekten-des-dikasteriums-fuer-die-bischoefe
7 http://katolickenoviny.cz/2023/11/na-synode-zaznivaly-i-nazory-ktere-nejsou-v-souladu-s-ucenim-katolicke-cirkve/
8 http://katolickenoviny.cz/2023/10/vrcholem-bylo-kdyz-zacali-urazet-moji-manzelku/

nu, vedl k tak divoké reakci, která činnost vedení a do značné míry i administrativy fakulty paralyzovala na dva měsíce. V současné krizi se ukázalo, že naši zaměstnanci nesnesou ani to, když se jim přidělí výkon činností, které mají v popisu práce a k nimž jsou plně kvalifikováni. Je třeba si uvědomit, že podobnými projevy neloajality se zde zadělává na obrovský problém. Situace, kdy je vedení malé fakulty vlastně kvůli banalitě (jde o půlúvazek jednoho profesora s velmi slabým pedagogickým i vědeckým výkonem) vystaveno soustředěné šikaně ze strany různých stěžovatelů, grémií a institucí, je neúnosná a může vést k paralýze, která, jakmile nastane, se jistě neomezí na volební období současného děkana."

Stojí za pozornost, že v rámci nově otevřeného oboru „Filosofie a etika"[9] probíhají i mimořádné přednášky externích odborníků, které jsou zpřístupňovány na internetu. I pro širokou veřejnost může být inspirativní první z nich, kterou přednesl profesor S. Sousedík na téma „Křesťanství a filosofie"[10].

Lukáš Novák
RC Monitor

Mgr. Lukáš Novák, Ph.D.
filosof a pedagog

9 https://www.signaly.cz/clanek/magazin/236/docent-jakub-jinek-z-ktf-uk-korektnosti-a-neutrality-je-tolik-az-nas-to-stve

10 https://www.youtube.com/watch?v=DekoIVX-vg9k

STAROBYLÉ KOŘENY ÚCTY KE SVATÝM

Uctívání svatých je v katolicismu hluboce zakořeněná a dodržovaná praxe, která má nesmírný historický a teologický význam. To však neznamená, že je výhradně křesťanským katolickým dědictvím. Zatímco vědci zabývající se křesťanstvím ukázali, že křesťanská úcta ke svatým čerpá některé své prvky z kulturních a náboženských vlivů vycházejících z míst, do nichž křesťanství vrostlo, je také pravda, že hagiografie (tj, sepisování životopisů lidí považovaných za svaté – jedním slovem světců) byla vždy oblíbeným žánrem židovského vyprávění – žánrem, který ve středověku exponenciálně narůstal a jehož hrdiny byli buď starověcí židovští mudrci a mučedníci (především biblické a talmudické postavy), nebo středověcí učenci, rabíni a (taktéž) mučedníci.

Není divu, že paralely mezi katolickou úctou ke svatým a židovskými zvyklostmi jsou někdy až zarážející.

Judaistický původ

V judaismu má úcta ke svatým svůj původ v uctívání proroků a dalších spravedlivých osob, které hrály klíčovou roli při formování židovského náboženství. Těmto postavám byla často prokazována úcta v podobě posvátných míst a památníků, přičemž nejznámějším příkladem je Me'arat ha-Machpela, takzvaná jeskyně patriarchů, místo spojené s Abrahámem a dalšími biblickými postavami, neboť se traduje, že Abrahám tuto jeskyni a přilehlé pole koupil, aby ji přeměnil na pohřebiště pro sebe a své potomky.

Praxe uctívání těchto světců (a míst spojených s jejich životním příběhem) sloužila k posílení židovského vztahu k vlastním dějinám, tradicím a příběhům. Tato tradice uctívání proroků a svatých položila základ uctívání světců v katolicismu, a to daleko dříve, než došlo k tomu, co učenci označují jako oddělení církve od židovského náboženství.

Katolická tradice

V katolicismu je úcta ke svatým založena na víře, že určité osoby, jak je vidět z jejich příkladného života, jsou nyní jistě v Boží přítomnosti v nebi. Katechismus katolické církve jasně uvádí, že tito věřící „hrdinsky uskutečňovali ctnosti a ve svém životě byli věrni Boží milosti", takže „církev uznává moc Ducha svatosti, který je v ní, a posiluje naději věřících tím, že jim je dává za vzor a přímluvce" (srov. KKC 828). Katolíci tedy uctívají svaté nikoli jako božstva nebo bohy, ale jako přímluvce, kteří se za ně mohou přimlouvat u Boha.

Posvátná místa, svátky a relikvie spojené se svatými jsou pro katolíky způsoby, jak jim vyjádřit úctu, hledat u svatých přímluvu a uznávat je jako příklad dobře prožitého života. Uctívání svatých nejenže poskytuje spojení s Bohem, ale slouží také jako zdroj inspirace a vedení pro věřící.

Další vlivy

Katolicismus však není v tomto ohledu ovlivněn pouze judaismem. Lze říci, že raně křesťanská praxe navštěvování hrobů mučedníků (věřící je považují za posvátná poutní místa) může být určitou obdobou starobylého zvyku, který se praktikoval již v judaismu (jak je možno vidět na příkladu hrobu patriarchů). Pravdou však také je, že jak se církev šířila a setkávala se s rozličnými kulturami, začlenila do praxe uctívání svatých různé prvky z jiných náboženských tradic.

Například středomořská římská kultura se svým zaměřením na vzpomínkové slavnosti sehrála roli při utváření katolického liturgického kalendáře – včetně svátků svatých, z nichž věřící neustále čerpají inspiraci.

Daniel Esparza
Aleteia
Přeložil Pavel Štička

Daniel Esparza
píše pro Aleteia *o umění, kultuře a cestování*

CO SE DOZVÍDÁ PILÁT

Nejzásadnějším učením pro bolševiky byl ateismus. Hlásali absolutní jistotu, že neexistuje nic, co by přesahovalo vědci popisovaný řetězec příčin a účinků. Od samého začátku škodolibě zatýkali kněze, zohavovali ikony a věřící vystavovali přinejmenším posměchu.

Poncius Pilát na fasádě barcelonské Sagrada Familia. Foto: Umberto Nicoletti / flickr

Slovo „bezbožný“ – jako v případě Svazu bojovných bezbožníků s jeho nesčetnými pobočkami v továrnách, ve školách a kolchozech – se stalo výrazem veliké chvály. Je tedy víc než zajímavé, že tři velkolepá literární díla, dost možná největší ze sovětského období, byla očividně křesťanská. Básně, jimiž končí román *Doktor Živago* od Borise Pasternaka, obsahují jedny z nejvýstižnějších křesťanských veršů, jaké kdy byly napsány. V *Souostroví Gulag* Alexandr Solženicyn popisuje, jak ho hrůzy, jichž byl svědkem, přivedly od bezmyšlenkovitého materialismu ke křesťanské víře. A žádné dílo nevyvolalo u Rusů či milovníků ruské literatury větší požitek než fantaskní román *Mistr a Markétka*.

Vzhledem k tomu, že vznikal od roku 1928 až do Bulgakovovy smrti roku 1940, tedy v době vrcholícího stalinismu, tento román neměl šanci na vydání za autorova života. Bulgakov jeho rukopis dvakrát ze strachu, že bude zajat tajnou policií, spálil a později ho musel znovu sepisovat. V těchto bezútěšných podmínkách se mu podařilo vytvořit úžasnou satiru na veškerou samolibou jistotu, hravou sérii epizod nebojácného požitku a nadšenou oslavu křesťanské víry. Román se svou nekonečnou vynalézavostí vyjadřuje to, co ruský filozof Michail Bachtin nazval jako „překvapivost“ života, o níž sovětská doktrína a její „věda“ dějin tvrdily, že ji překonaly.

Je s podivem, že Bulgakov zemřel přirozenou smrtí. Z matčiny i otcovy strany pocházel z rodiny kněží a vyrůstal ve zbožné, nikoli však dogmatické ruské pravoslavné domácnosti. Jeho otec, profesor teologie se specializací na západní křesťanství, zkoumal pozoruhodnou rozmanitost křesťanských myšlenek a praktik. Když si Bulgakov přečetl Darwina, jeho víra byla otřesena, ale znovu ji získal. Jeho manželka Jelena vysvětlovala, že i když Bulgakov „zřídkakdy“ chodil do kostela, „opravdu věřil v Boha“ a v posmrtný život, který „si představoval... jako trvalé prožívání takového duchovního stavu, v němž se člověk nacházel buď v době svého nejstrašnějšího hříchu, nebo svého nejšlechetnějšího počinu. Očekával, že se v posmrtném životě setká s těmi, kdo mu byli blízko, nehledě na to, zda na zemi žili ve stejné epoše jako on.“

Bulgakovovi byli monarchisté a Michail, který studoval lékařství, se během ruské občanské války stal lékařem bělogvardějců (protibolševického vojska). Dva jeho bratři uprchli do zahraničí. Michailovi v emigraci, když ještě byla možná, zabránil silný tyfus.

Leninův pokus nastolit všude naráz komunismus vedl k hladomoru, který si vyžádal zhruba pět milionů životů, a bolševici se nakonec uchýlili k Nové hospodářské politice, která umožňovala minimální míru drobného svobodného podnikání. Ve srovnání s tím, co mělo následovat, představovala 20. léta období kulturní svobody a Bulgakov se brzy prosadil jako významný spisovatel. Nádherné příběhy *Zápisky mladého lékaře* vypovídají o pochybnostech, které mladý lékař zakouší, když musí projevovat naprostou jistotu. Jeho román *Bílá garda* byl brzy zdramatizován a tato hra se stala nejčastěji uváděnou z celého sovětského repertoáru. Když byla uvedena poprvé, její poctivé vyobrazení strastí občanské války, jež mnozí z diváků sami zažili, si vyžádalo, aby před divadlem parkovaly sanitky, připravené posloužit těm, kdo to emočně neunesli. Navzdory tomu, že oslavovala monarchistickou rodinu, která připomínala Bulgakovovu vlastní, tato hra okouzlila Stalina, který ji (jak se vypráví) viděl snad desetkrát, a když se přestala hrát, ptal se proč.

Bulgakovovy hry a satiry zkoušely meze i relativně tolerantních 20. let. Na rozdíl od mnoha dalších nikdy nepředstíral, že je jiný, než jaký skutečně byl. Když ho tajná policie předvolala k výslechu, Bulgakov neváhal prohlásit: „Uvažuji satiricky. (...) Vždycky píšu s čistým svědomím a popisuji věci tak, jak je vidím. Záporné stránky života v sovětském státu přitahují mou pozornost, protože... jsem satirik.“

Pak přišel rok 1929, který Bulgakov označil jako svůj „katastrofální rok“. Jeho hry byly zakázány a vyšlo najevo, že už

nemůže publikovat, a tedy ani pracovat. Ve svém zoufalství napsal dopis Stalinovi, ve kterém vylíčil svou tíživou situaci a žádal o povolení emigrovat. Je stěží uvěřitelné, jak byl odvážně přímočarý:

Bojovat proti cenzuře jakéhokoli druhu a za jakékoli vlády u moci je mou povinností jako spisovatele, stejně jako vyzývat ke svobodě tisku. Vášnivě věřím v tuto svobodu a myslím, že kdyby nějakého spisovatele napadlo snažit se mě přesvědčit, že ji nepotřebuje, bylo by to, jako by ryba veřejně prohlašovala, že nepotřebuje vodu. (...) M. Bulgakov SE STAL SATIRIKEM právě ve chvíli, kdy se opravdová satira (taková, která proniká do zakázaných oblastí) stala v SSSR naprosto nemyslitelnou.

Je pozoruhodné, že Stalin Bulgakovovi zatelefonoval a slíbil mu vyhovující práci v Moskevském uměleckém divadle. Hry, které Bulgakov dál psal, byly odmítány jako příliš nebezpečné, ale z důvodů, které nikdo nezná, nebyl na rozdíl od tolika jiných spisovatelů zastřelen. Když viděl, jak jsou jeho přátelé zatýkáni, začal trpět různými nervovými poruchami, které byly léčeny hypnózou.

Bulgakov dvanáct let pracoval na řadě verzí svého „soumračného románu", který nakonec nazval *Mistr a Markétka*. Odvážil se ho soukromě předčítat. O knize věděli Sergej Ejzenštejn, Naděžda Mandelštamová a pravděpodobně také Pasternak, přičemž Anna Achmatovová o Bulgakovovi prohlásila, že je génius. Jelena manželovi slíbila, že jednou jeho román nechá vydat („Je to cíl a smysl mého života," řekla Bulgakovovu bratrovi), a v letech 1966 a 1967 časopis *Moskva* uveřejnil jeho prozíravě zkrácenou verzi. Lze bez přehánění říct, že žádné dílo ruské literatury 20. století nevyvolalo takový rozruch a nezískalo si tolik nadšených obdivovatelů, dokonce i mezi lidmi, kteří literatuře obvykle nevěnují pozornost. Ještě jsem se nesetkal se čtenářem, kterému by se tento román nelíbil.

V románu *Mistr a Markétka* se proplétají tři příběhy. V jednom, který zabírá největší prostor, se ve stalinistickém Rusku objeví ďábel, který si říká Woland (jméno převzaté z Goethova *Fausta*, jejž Woland četl), doprovázený družinou šprýmařských kumpánů. Patří k nim „sbormistr" v důchodu, který nosí kostkované kalhoty a prasklý skřipec a vystupuje pod jménem Korovjev, nahá čarodějnice Hela a černý kocour obludných proporcí a velikosti prasete, zvaný Kňour. Žerty této družiny zdaleka nejsou nahodilé a představují tresty, které odpovídají zločinům postav, jež jim zkříží cestu. Protože se Moskvané všichni tváří, jako by věřili témuž, Korovjev způsobí, že jedna skupina není schopna přestat sborově zpívat, až jsou nakonec přijati do ústavu pro choromyslné doktora Stravinského. Sekretářka jednoho byrokrata s úděsem zjistí, že jejího šéfa nahradil prázdný oblek, který dál přijímá telefonáty a podepisuje dokumenty. (Když se byrokrat vrátí, všechna rozhodnutí obleku schválí.)

Michail A. Bulgakov. Foto: proza.ru

Woland vůbec nepřipomíná tradičního ďábla, který pokouší lidi, aby prodali svou duši, působí co nejvíc zla a vychutnává si utrpení nevinných. Woland ztělesňuje princip (nepochybně drsné) spravedlnosti. Jeho veselá banda šprýmařů od začátku do konce vymýšlí nápadité způsoby, jak vhodnou odplatou odměňovat přestupky. Čím víc sovětští úředníci tvrdí, že mají všechno pod kontrolou, tím větší chaos je čeká. Jak Woland v jedné z posledních kapitol objasňuje hrdince románu Markétce, „všecko dobře dopadne, na tom je založen svět". *Mistr a Markétka* vykresluje svět, který je zvláštně, ale nepochybně řízený prozřetelností. To je jeden z důvodů, proč tato kniha tolik potěšila své ruské čtenáře, kteří byli nadšení z toho, jak se Woland náležitými tresty vypořádává s neřestmi sovětské éry. Avšak svět románu se pozvedá nad pouhou spravedlnost. Jeho děj v konečném důsledku řídí Ježíš (nazývaný jako Ješua), který ztělesňuje princip milosrdenství.

Román začíná u Patriarších rybníků. Berlioz, předseda svazu spisovatelů (který Bulgakov povedeně nazývá MASOLIT), si objednal protikřesťanskou báseň. Vysvětluje mladému básníkovi Ivanu Nikolajeviči Potápkovi – jenž psal pod proletářským pseudonymem Bezprizorný – že jeho báseň, zobrazující odpudivého Ježíše, je ideologicky chybná, neboť předpokládá, že Ježíš skutečně existoval, zatímco podle Berlioze si ho křesťané pouze vymysleli. Náhle se objeví jakýsi cizí profesor. („Před chvílí jsem přijel," vysvětluje.) Je zvláštně oblečený, jeho oči mají každé jinou barvu a tvrdí, že Ježíš opravdu existuje a že sám byl svědkem jeho výslechu u Piláta Pontského, který v druhé kapitole románu podrobně popisuje.

Woland se vysmívá Berliozovu „vědeckému" ateismu a chce vědět, kdo, pokud Bůh neexistuje, „řídí životy lidí a vůbec koloběh věcí pozemských". Když Berlioz odpoví, že to řídí člověk sám, Woland namítá, že aby člověk mohl něco řídit, „musí mít přesný plán na určitou minimální dobu", zatímco lidstvo nedokáže sestavit plán ani „na tak směšně

Sergej Panasenko-Michalkin: Rozloučení s Moskvou. Ilustrace románu M. A. Bulgakova „Mistr a Markétka“ (1995)

krátkou dobu, jako je například tisíc let“. V této souvislosti Woland Berlioze zpraví o tom, že ani neví, co bude dělat ten den večer. Ohledně Berliozových plánů, že bude předsedat důležité schůzi výboru MASOLITu, mu Woland v náznacích chladně sdělí, že zanedlouho spadne pod tramvaj a uříznou mu hlavu.

Woland s Berliozem souhlasí v tom, že pět středověkých důkazů Boží existence je neudržitelných. Když Berlioz tvrdí, že Kantův šestý důkaz není o nic lepší, mladý básník Bezprizorný prohodí, že ten Kant by měl být poslán do pracovního tábora Solovky na dálném severu. „Správně, správně!“ směje se Woland. „Tam by patřil! Povídám mu tenkrát při snídani: ‚Profesore, vykoumal jste něco náramně složitého.‘ (...) Nicméně... odvézt ho do Solovek nepřipadá v úvahu, protože on sám už víc jak sto let přebývá na jiných, značně vzdálenějších místech, než jsou Solovky, odkud není návratu.“ Každopádně, říká Woland Berliozovi, existuje ještě sedmý důkaz, který Berlioz zakusí na vlastní kůži, až – v souladu s předpovědí – spadne pod tramvaj a bude mu uříznuta hlava.

Jedním z hlavních motivů románu *Mistr a Markétka* je moderní představa, že neexistují žádné nadpřirozené jevy a že všechno dokáže vysvětlit věda. Běžní Moskvané mimořádné události sice pohotově připisují „nečistým duchům“, ale vzdělané vrstvy mají vždy po ruce zjednodušující materialistická vysvětlení. Woland připravuje události vzpírající se rozumovému chápání a znovu a znovu tak vyvádí z míry samolibé sovětské úředníky, kteří si jsou jisti, že mohou veškeré tajemno vykázat. Berliozův strýc Poplavský jako ekonomický plánovač v Kyjevě ztělesňuje víru ve schopnost člověka řídit svět. Obdrží telegram: „Právě mě přejela tramvaj na Patriarších, pohřeb pátek tři hodiny odpoledne přijeď Berlioz.“ „... i toho nejchytřejšího člověka by podobný telegram vyvedl z míry,“ komentuje vypravěč. Jestliže člověk může poslat telegram, že se mu stala nehoda, nemůže to být smrtelné. Možná mu bylo tak špatně, že svou smrt předvídal, ale jak mohl znát přesnou hodinu pohřbu? „Moudří lidé jsou na světě proto, aby luštili zamotané věci,“ pokračuje vypravěč, přičemž napodobuje Berliozův sebejistý tón, společný všem úředníkům v románu. Poplavský dospěje k závěru, že slovo „mě“ do zprávy nejspíš proniklo z jiného telegramu místo slova „Berlioze“, které se změnilo v „Berlioz“ a dostalo se až na konec zprávy. Když Poplavský dorazí do Berliozova bytu, o kterém doufá, že ho zdědí, objeví tam Wolanda a jeho družinu. Jejich nevysvětlitelné a děsivé triky ho přesvědčí, aby se vrátil do Kyjeva a na byt zapomněl. Na rozdíl od většiny sovětských úředníků, kteří vytrvale popírají Wolandovu magii a končí v léčebně pro choromyslné, Poplavský tváří v tvář nebezpečí prozíravě ustoupí. Nenapadlo ho, zda třeba nenarazil na nějaké tajné machinace sovětského ministerstva vnitra?

Berlioz tento byt sdílel s ředitelem Varieté Sťopou Lotrovem, jehož se Woland zbaví tak, že ho v jediném okamžiku pošle na Jaltu, 1 800 km daleko. Protože Lotrov právě mluvil s dalšími zaměstnanci divadla, nikdo si nedokáže vysvětlit, jak je možné, že o pár minut později posílá telegramy z Jalty.

Woland se vydává za cizího profesora, který studuje černou magii, a spolu se svými pomocníky pořádají ve Varieté představení. Ze stropu padají na obecenstvo desetirublové bankovky. Odnikud jsou vyčarovány nádherné dámské šaty. Konferenciér představení neustále přerušuje a ujišťuje diváky, že nic takového jako magie neexistuje. Nepřestává do dění strkat nos, a tak mu je nakonec utržena hlava. Hlava bez těla prosí, aby byla vrácena k svému tělu. Když se jí to splní, konferenciér musí být podobně jako tolik dalších po setkání s Wolandem umístěn do ústavu pro choromyslné.

Na konci románu sovětští vyšetřovatelé konečně přijdou s vysvětlením mnoha nemožných událostí. „Ve světle těchto výkladů se všechno vyjasnilo,“ prohlašuje autor týmž sebejistým tónem. Zdá se, že všechno bylo dílem zločinného gangu „fikaných hypnotizérů, kteří se hbitě přesouvali z místa na místo“ a „dokázali vsugerovat těm, kdo se s nimi setkali, že některé předměty a osoby jsou jinde, než ve skutečnosti byly“. Mluvícího kocoura vysvětlilo břichomluvectví a střelbu údajně přežil proto, že to byl celou dobu pouhý přelud. Avšak pokud se jenom zdálo, že je Lotrov na Jaltě, proč jaltští policisté tvrdili, že ho vzali do vazby? „Neochvějným závěrem“ bylo, že hypnotizéři uměli své umění provozovat na dálku, dokonce i na velikou dálku.

Bulgakov zesměšňuje pokusy materialisticky vysvětlit nadpřirozeno a vykázat tajemno ze světa. Bylo by možné odpovědět: Copak by masová hypnóza na vzdálenost 1 800 kilometrů bez jakéhokoli média nebyla samotnou definicí magie, něčeho, co se vymyká přirozenému vysvětlení? Každopádně platí, že vysvětlení, které platí na všechno, nic nevysvětluje. Povšechné poukazování na „hypnózu“ – které úředníkům umožňuje nebrat v úvahu prožitky všeho obyvatelstva – by mohlo stejně dobře popřít jakýkoli soubor faktů. Pokud by společenský experiment náhodou nevyšel podle plánů, stačí to přisoudit negativnímu výsledku hypnózy! (Nebo, jak to Sověti skutečně dělali, „sabotáži“ řízené ze zahraničí.) K tomu, aby vědecká tvrzení mohla být smysluplná, musí být ověřitelná, a tak přístup těchto vyznavačů „vědy“ je všechno jiné jen ne

vědecký. Jejich teorie jsou „neochvějné“ je proto, že principiálně vylučují důkazy, které by je popíraly. Taková teorie by mohla ospravedlnit cokoli. „Masová hypnóza“ nám umožňuje odmítnout, co o svých zkušenostech říká celé obyvatelstvo. Nedělá ovšem marxismus–leninismus („vědecký socialismus“) totéž?

Berliozova hlava, při vědomí a oddělená od jeho těla, se objeví na Wolandově nadpřirozeném plese. „Michaile Alexandroviči,“ osloví Woland hlavu, „vždycky jste horlivě hlásal teorii, podle níž v okamžiku, kdy se hlava oddělí od těla, uhasne život, dotyčný se promění v hromádku popela a mizí v nenávratnu. (...) každému se dostane podle jeho víry. A to se taky vyplní! Zmizte v nebytí a já s radostí připiju z číše vaší lebky kráse bytí!“ Posmrtný život je vyhrazen pro ty, kdo v něj věří. Woland jízlivě upravuje marxistické pojetí spravedlnosti: Každému podle jeho schopností, každému podle jeho potřeb – nebo, v tomto případě, víry.

Druhý příběh knihy začíná Wolandovým líčením Pilátova výslechu Ježuy. Na rozdíl od evangelií tu hlavní postavou není Ježua, nýbrž Pilát. Nit příběhu pokračuje v románu, který píše eponymní hrdina knihy, Mistr, a ve zbývající části knihy se nám nabízejí další výňatky z Mistrova románu. Zajímavé je, že zatímco do současné Moskvy vtrhlo nadpřirozeno, starověký Jeruzalém se jeví, jako by se v něm nic nadpřirozeného neodehrávalo – možná proto, že příběh je podán z Pilátova úhlu pohledu, nebo proto, že Bulgakov chtěl Kristův soud a popravu vyobrazit natolik realisticky, aby to bylo přijatelné pro naturalistické a materialistické chápání moderní doby, a vyvrátit tak Berliozův předpoklad, že Ježíš je vymyšlený. Výsledkem je „historický Ježíš“, jako si ho představovali David Strauss, Ernest Renan a další. Pokud však jejich Ježíš měl křesťanskou víru diskreditovat, Mistrův příběh ji potvrzuje. Jeho vyprávění se sice odchyluje od evangelií, ale hlavní prvky v něm zůstávají. Tajemství vzkříšení zmíněno není, ale není ani vyloučeno a Ježua se v posledních kapitolách objevuje jako vládce celého světa. Bulgakov jako by říkal: Je snadné si představit, že se před staletími v Jeruzalémě o židovských Velikonocích odehrál zcela jiný soubor událostí. Avšak jsou-li tyto události rekonstruovány podle vzdáleně historických kritérií, zůstávají otevřené pro nadpřirozeno. Základní principy křesťanství zůstávají pravdivé.

Pilátovo evangelium, jak bychom tento román v románu mohli nazvat, se nejen liší od čtyř kanonických Evangelií, ale také vysvětluje, proč tomu tak je. Ježua fascinuje Piláta, který ho opravdu chce zachránit, ale ukáže se, že je na to příliš zbabělý. Po ukřižování Pilát svého jednání hluboce lituje. Aby to vynahradil a oklikou se ochránil před následky, zařídí, aby šéf jeho tajné policie Afranius zavraždil Jidáše. Pilát Afraniovi také přikáže, aby rozšířil vyprávění o Jidášově sebevraždě, které známe z Evangelia podle Matouše. Překonán strachem si Pilát brzy uvědomí, že se potrestáním Jidáše pouze snažil „oklamat sám sebe. Bylo mu jasné, že dnešního dne cosi nenávratně ztratil a teď to chce napravit drobnými, zbytečnými a hlavně opožděnými činy“.

Pilátův příběh podává tyto události hyperrealisticky, přičemž jednotlivá vyprávění dokážou proniknout k tomu, co se doopravdy stalo. Na rozdíl od fantaskních událostí v Moskvě se Pilátův příběh jeví jako naprosto pravdivý. Zatímco sovětský život je plný iracionálních absurdit a bizarních událostí, biblický pří-

„Dávejte si pozor, abyste neodmítli dát lidem almužnu slova o Nejvyšším.“

(Řehoř Veliký)

Přejeme požehnané a milostiplné Vánoce a vytrvejte i v novém roce v dobrém.
Děkujeme, milí čtenáři, za vaši věrnost a veškerou podporu!

redakce RC Monitoru

běh až příliš logicky popisuje hanebné motivy ústředního dění. V tomto kontrastu se svatý příběh jeví o to zářivěji a triumfálněji.

Afranius hlásí, že Ješua před svou smrtí prohlásil, že zbabělost patří mezi nejstrašnější neřesti; Pilát zbledne. Když se tato slova objeví v knize znovu, Bulgakov svým vlastním hlasem dodává: „... nesouhlasím: je to vůbec nejhorší lidská chyba!“

Mistr a Markétka v moskevském i jeruzalémském příběhu zkoumá podstatu odvahy. Pilát přemítá o tom, že když bojoval s lítými germánskými barbary, choval se statečně. Ukáže se však, že existuje víc než jeden druh odvahy, což je fakt, o kterém sovětská zkušenost poučila několik spisovatelů. Když voják riskuje život ve společnosti druhých, je to jedna věc, ale když se jednotlivec ve svém každodenním životě vzpírá autoritě nebo si dovolí myslet vlastní hlavou, je to něco úplně jiného. „Odvaha ve válce a odvaha v myšlení jsou dvě odlišné věci,“ poznamenala Světlana Alexijevičová, rusky píšící běloruská nositelka Nobelovy ceny za literaturu. „Dřív jsem si myslela, že to je jedno a totéž.“

Stalinismus způsobil, že se odvaha v myšlení stala zvlášť nebezpečnou, ale tlak na to, abychom své názory sladili se smýšlením upřednostňované skupiny, je všeobecný. Solženicyn tento tlak zachytil ještě před bolševickou revolucí. Vorotyncev, hrdina jeho románu *Listopad roku Šestnáct* se nachází na schůzi Kadetů (ruské liberální strany). Naslouchá, jak všichni vyjadřují patřičné názory, které už všichni zastávají. Zaráží ho, že jejich jistota potřebuje neustálé potvrzování a že zastánci pokrokových názorů pokládají za „nezbytné... schůzovat a znovu a znovu slyšet, co společně vědí“. Vorotyncev jako zkušený plukovník ví, že jejich názory na řadové vojáky jsou absurdní, ale z důvodu, který nedokáže vysvětlit, se přistihne, jak vyjadřuje souhlas.

„Co to jen je,“ ptá se nakonec sám sebe, „co nás neustále nutí přizpůsobovat si všeobecnému tónu?“ Jako pod vlivem nějakého kouzla se teď tento smělý důstojník, který býval statečný v boji a nebál se poukazovat na chyby svých nadřízených, nedokáže přimět říct něco „reakčního“. Něco podobného se děje hrdinům románu Vasilije Grossmana *Život a osud*. Velkou roli samozřejmě hraje strach z represálií, ale Grossmanovi hrdinové vědí, že vedle tohoto hrozného strachu tu působí ještě něco dalšího. Je to strach zaspat dobu, být „na špatné straně dějin“ a především jednat sám za sebe.

Antonio Ciseri: Ecce homo (1871)

Vorotyncev se nakonec z toho „nesnesitelného nátlaku a očarování“ vymaní a otevřeně vyjadřuje své názory. Kolik lidí to dokáže dnes? Pilát se osvobodí až po ukřižování, když už je příliš pozdě. Ráno v den ukřižování, kdy na tom záleželo, váhal Ješuu ochránit, ale „teď... všecko dobře rozvážil. Učiní vše, aby zachránil život prokazatelně nevinného pomateného snílka a lékaře!“ Jeho nejhanebnější čin se pro něho stává určujícím a i v posmrtném životě se mu dostává spravedlivého potrestání. Je odsouzen k tisíci letům lítosti.

Třetí příběh románu se týká Mistra a jeho milované Markétky. V předchozích dvou částech se téměř nevyskytují a Markétčino jméno se dozvídáme až v úvodním odstavci II. části. Tento odstavec trvá na opravdovosti lásky, ryzí lásky, která se neomezuje na vlastní zájmy. „Čtenáři, za mnou!“ začíná vypravěč. „Kdo říká, že na světě neexistuje pravá láska, věrná až za hrob? Ať tomu lháři vyříznou jeho proradný jazyk! Čtenáři, za mnou! Neváhej a následuj mě, já ti takovou lásku ukážu.“ Prostřednictvím Markétky Bulgakov vyvrací sovětský materialismus odlišným způsobem, kdy člověk kvůli druhému překračuje hranice možného.

S Mistrem se poprvé setkáváme jako s pacientem Stravinského léčebny pro choromyslné, kde vypráví svůj příběh mladému básníkovi Bezprizornému, který po svém setkání s Wolandem zešílel. Mistr Bezprizornému vysvětluje, že se poté, co vyhrál v loterii, vzdal své práce v muzeu, aby mohl napsat román o Pilátu Pontském – ten, který právě čteme – a zamiloval se do Markétky. Od první chvíle, kdy se potkali, Mistr a Markétka věděli, že si jsou souzeni. Povzbuzovala ho v psaní. Když se Mistr pokusil nechat část románu vydat, brutálně ho napadli pro kontrarevolucionářskou „pilátštinu“. Poté, co ho udal falešný kamarád, který si dělal zálusk na jeho byt, byl Mistr zatčen a podroben nespecifikovanému, ale hroznému trestu, po kterém nedokázal žít jinde než v léčebně. Markétka ví jen to, že spálil svůj román a zmizel.

Woland Markétku potřebuje, neboť pořádá každoroční ples, jehož hostitelka se musí jmenovat Markétka a musí pocházet ze země, kde se ples koná. V naději, že se dozví, co se stalo s Mistrem, souhlasí, stává se čarodějnicí a slouží jako královna Wolandova shromáždění mrtvých hříšníků, kteří byli pro tuto příležitost nakrátko vzkříšeni. Za odměnu má právo požádat Wolanda, o cokoli bude chtít. Prosí, aby prokázal milosrdenství jednomu z hříšníků. Milosrdenství však, vysvětluje jí Woland, není jeho „resort“ – to připadá Ješuovi, a tak tohoto hříšníka neosvobodí sám, ale dává Markétce moc, aby to udělala ona. Když ji Woland znovu vybídne, aby požádala o odměnu pro sebe, Markétka nechce nic jiného než se znovu setkat s Mistrem. Když vyslovuje svou prosbu, pocítí tuto touhu tak palči-

Hans Memling: Sv. Veronika (1470)

vě, až jí „tvář... křečovitě zaškubala".

Kapitola, v níž je Markétčino přání splněno, „Únos Mistra", je snad nejpatetičtější z celého románu. Mistr je po všem, čím prošel, úplně zlomený. Woland pronáší: „... pěkně ho [nejspíš vyšetřovatelé] zřídili."

Woland se ptá, proč mu Markétka říká „Mistře". Důvodem této přezdívky je její vysoké mínění o jeho románu o Pilátovi Pontském. Woland chce román vidět. Bohužel, sděluje mu Mistr, je spálený. Woland odpovídá nejčastěji citovanou větou knihy: Nesmysl, říká, „rukopisy obvykle dobře nehoří," a rukopis se zázračně znovu objeví. Všechno ostatní na světě může shořet, města a lidé mohou zahynout, ale literatura – v Rusku nade všechno posvátná – žije věčně. A co víc, velcí spisovatelé mají jedinečný přístup k pravdě: Proto Mistr správně vytušil, co se skutečně stalo s Ješuou a Pilátem. „Já to tušil! Já to všecko tušil," jásá, když je jeho vyprávění potvrzeno.

Markétka žádá, aby se s Mistrem mohli vrátit k jejich dřívějšímu životu ve starém bytě. Mistr poukazuje na to, kolik se toho od jeho zatčení stalo a že už tam bydlí někdo jiný. Minulost nemůže změnit ani sám ďábel. To je pravda, opáčí Woland, ale je možné upravit záznamy. Jméno falešného kamaráda zmizí ze smlouvy o pronájmu bytu i ze všech dalších dokladů. „Bez papírů není člověk nikdo," zní druhá nejslavnější věta románu. Je to narážka nejen na to, jak se byrokracie všude a neustále zmocňuje skutečného života, ale také na sovětskou praxi vymazávat ideologicky nepohodlné osoby z obecného povědomí. Připomíná také dvojí život sovětských občanů: slavný oficiální, který musí proklamovat, a nepříjemnou realitu, s níž se musí denně potýkat. Když vládci, kteří se prohlašují za neomylné, selhávají, musí se všichni tvářit, jako by se jim všechno dařilo, a jediný jistý způsob, jak to dělat, je skutečně tomu věřit. Co je skutečnější: úřední doklady s nápisem „ponechat navždy", nebo neustále mizející skuteční lidé?

V závěrečné moskevské scéně komické duo Korovjev s Kňourem podpaluje budovu, v níž sídlí MASOLIT, organizace spisovatelů, kde se jako „spisovatelé" označují držitelé průkazu tohoto svazu. Poté Woland a jeho společníci, nyní včetně Mistra a Markétky, nasednou na nadpřirozené oře, kteří běží tryskem k místu, kde se konečně může uzavřít příběh Piláta Pontského. Najdou Piláta, jak sedí v tak hluboké lítosti, že je téměř strnulý. Společnost mu dělá jeho věrný pes Banga a nyní nám dochází, že jejich kamarádství představuje další příběh o dokonalé lásce, který tento román obsahuje.

Woland teď Mistrovi umožňuje dopsat svůj román a takřkajíc určit Pilátův věčný osud. Mistr zvolá: „Jsi svoboden! Svoboden! On tě očekává!" Tak jako Markétka požádala o milost pro zavrženého hříšníka, Mistrovo prohlášení láme pouta světa, kde vládne zákon odvety.

Mistr Piláta zprostil nutnosti prožít tisíc let v lítosti a umožnil mu dělat to, co do té doby mohl pouze ve snu: pokračovat v rozhovoru s Ješuou, který předtím sám ukončil svým zbabělým svolením k usmrcení tohoto zvláštního mudrce. V tomto snu se Pilát s Ješuou radostně procházejí po měsíčním paprsku a probírají spolu zásadní otázky. „Diskutovali o něčem neobyčejně složitém a důležitém a nikomu z nich se nepodařilo druhého přesvědčit. V ničem se neshodli, a proto byla diskuse zvlášť zajímavá a nebrala konce." Pro Bulgakova podstata života nespočívá v nějaké sterilní jistotě, na niž si Sověti dělali nárok, nýbrž v otevřeném dialogu, ve kterém je vždy víc tajemství a něco, co vyvolává další otázky.

Ješua, jak se dozvídáme, také četl Mistrův román, a aby ho odměnil, posílá Matouše – v tomto vyprávění jediného Ješuova učedníka – vyzvat Wolanda, aby Mistra a Markétku vzal pod svou ochranu a dal jejich duším věčný idylický život.

Kdyby bylo všechno objasněné a všechno se událo podle deterministických „zákonitostí dějin", nezbylo by místo pro svobodu a odvaha by nebyla zapotřebí. Přestože eponymní hrdina románu (jehož jméno se vůbec nedozvíme) nese vznešený titul Mistr, víru a odvahu ztělesňuje Markétka. Nemá z Wolanda strach a je ochotna riskovat úplně všechno. A riziko, jak si uvědomujeme, obnáší to, co Berlioz v úvodní scéně popíral – nejistotu. Její hrdinství pramení z jediného zdroje, z její lásky k Mistrovi. To je možná „definitivní odpověď", což samozřejmě vůbec není odpověď, nýbrž pravda o člověku, kterou nelze ochočit žádným filozofickým „systémem". Jak čteme v poslední kapitole Písně písní, „silná jako smrt je láska". A v tomto románu je ještě silnější.

Gary Saul Morson
First Things
Přeložila Alena Švecová

Gary Saul Morson
profesor umění a humanitních věd

POTŘEBUJI CÍRKEV, ABY MI ŘEKLA, ŽE SE MÝLÍM TAM, KDE SI MYSLÍM, ŽE MÁM PRAVDU

Železo se ostří železem a jeden ostří tvář druhého.
(Přísloví 27,17)

Se svými protestantskými přáteli neustále debatuji na téma církevní autority. Hlavní problém se týká katolické potřeby neomylné autority (magisteria). Všichni uznáváme Bibli jako neomylné Boží slovo a shodujeme se na tom, že Bible jakožto neomylné Boží slovo je autoritativní. Neshodneme se však na její vrcholné roli v církvi. A tím se znovu dostáváme k naší neshodě ohledně role církve jako takové.

Pro potřeby tohoto článku bych chtěl pokud možno zjednodušit jádro problému, o který se jedná (alespoň pro mě). O co mi tedy jde? Jak můžeme vzhledem k náchylnosti Bible k dezinterpretacím a manipulacím vědět, komu věřit?

Zjednodušeně řečeno tvrdím, že církev potřebuje neomylné magisterium z jednoho důvodu: sklon křesťanů k omylům vyžaduje konečné autoritativní opatření ze strany neomylné církve. Abych parafrázoval prezidenta Harryho S. Trumana, někdo musí být za výklad zodpovědný a ten „někdo" je katolická církev.

Jedna víra, jeden Bůh, jeden křest

Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný.

(5. Mojžíšova 6,4)

...aby všichni byli jedno, jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni byli v nás, aby tak svět uvěřil, že ty jsi mě poslal.

(Jan 17,21)

Jedno tělo a jeden Duch, k jedné naději jste byli povoláni; jeden Bůh a Otec všech, který je nade všemi, skrze všechny působí a je ve všech.

(Efezským 4,4–6)

Foto: Anicka Guthrie / Člověk a Víra

Nejprve tedy bod, na kterém se shodneme. Jak protestanti (většina z nich), tak katolíci věří v jednoho Boha, jednoho Pána Ježíše Krista, jednoho Ducha svatého, jednu víru (evangelium) a jeden křest. Věří také, že Ježíš založil jednu církev, ne dvě, tři nebo tři tisíce jedna. Tato církev, kterou původně tvořili apoštolové a jejich následovníci, se rozšířila do celého světa. Kvůli velkým vzdálenostem a pro uchování Kristovy zvěsti sepsali členové církve dopisy (epištoly), vyprávění o Ježíšově životě (evangelia) a dějiny prvotní církve (Skutky). Tyto texty byly následně opisovány a sdíleny v církvi na různých místech.

Sklon k omylům

Mladá církev se téměř okamžitě musela zabývat omyly. Skupina známá jako judaizující křesťané, židokřesťané, která učila, že pohané obrácení ke křesťanství se mají nejprve stát Židy (obřízkou) a řídit se Mojžíšovým zákonem, vyvolala konflikt i mezi svatými Petrem a Pavlem. Nakonec tuto záležitost vyřešil jeruzalémský koncil, který celé církvi zaslal vysvětlující list. Církev tak pod vedením Ducha svatého zavedla autoritativní vzor, podle něhož se řeší zásadní omyly, jež významným způsobem ohrožují jednotu jediné Kristovy církve.

Dějiny omylů

Sklon k omylům neustal s judaizujícími křesťany a jeruzalémským koncilem. Jak církev dozrávala a její teologie se stávala složitější, objevovaly se také omyly, které jedinou Kristovu církev rozdělovaly. Jako příklady může uvést:

Doketismus (1. století), montanismus, ebionity (adopcionismus), valencianismus, sabellianismus, marcionismus, patripasianismus (2. století), novacianis-

Foto: Anicka Guthrie / Člověk a Víra

mus (3. století), arianismus, donatismus, monofyzitismus, apollinarismus (4. století), nestoriánství, pelagianismus, eutychianismus, (5. století), ikonoklasmus a monothelitismus (7. století).

Mnohé z výše uvedených omylů (herezí) si vyžádaly jako prostředek nápravy ekumenické koncily. Tyto koncily, podobně jako jeruzalémský koncil, řešily konkrétní teologické otázky a podávaly vysvětlení pro celou církev.

Stále platný argument

Ježíš založil jednu církev.

V této církvi vznikly knihy Nového zákona a šířily se mezi křesťanskými společenstvími.

Téměř okamžitě se v církvi i mimo ni začaly objevovat omyly (nesprávné výklady a manipulace).

K nápravě omylů a udržení jednoty zavedla církev pod vedením Ducha svatého autoritativní vzor.

Omyly přetrvávají, a proto církev nadále používá tento vzor k nápravě omylů (herezí) a udržení jednoty.

Tento vzor byl potvrzen svatým Vincencem Lerinským (431 po. Kr.)

Tento vzor, který poprvé shrnul svatý Vincenc Lerinský ve čtvrté kapitole svého *Commonitoria*, uvádí:

Někdo se možná zeptá, že když je kánon Písma úplný a sám o sobě bohatě dostačující, proč je třeba k němu připojovat církevní výklad. Odpověď zní, že Písmo vzhledem k jeho hloubce nevykládají všichni lidé shodně. Výroky téhož pisatele si různí lidé vysvětlují různými způsoby, a to do té míry, že se zdá, že je téměř možné z něj vytěžit tolik názorů, kolik je lidí.

Novatian vykládá jedním způsobem, Sabellius jiným, Donatus jiným, Arius, Eunomius a Macedonius jiným, Photinus, Apollinaris a Priscillian jiným, Jovinianus, Pelagius a Caelestius jiným a nedávno Nestorius zase jiným. Proto je kvůli spletitosti omylů, které jsou tak mnohotvárné, velmi potřebné stanovit pravidlo pro výklad proroků a apoštolů v souladu s normou výkladu katolické církve.

Svatý Vincenc pochopil, že odvolávání se na Písmo je nedostatečné, protože takto lze vytvořit tolik „názorů, kolik je lidí". V církvi musí názor ustoupit korekci. V zájmu jednoty a jasnosti musí být za výklad někdo zodpovědný.

„Potřebuji církev, aby mi řekla, že se mýlím tam, kde si myslím, že mám pravdu."

Spisovatel, filosof, křesťanský apologeta a konvertita ke katolické víře G. K. Chesterton kdysi prohlásil:

Potřebuji církev, aby mi řekla, že se mýlím tam, kde už vím, že se mýlím; potřebuji církev, aby mi řekla, že se mýlím tam, kde si myslím, že mám pravdu.

Kdyby svatý Vincenc žil v 16. století, jeho vzor by až na jména zůstal úplně stejný.

Například:

Luther vykládá jedním způsobem, Kalvín jiným, Zwingli jiným, Arminius, Müntzer a Cranmer jiným, Knox, Melanchton a Karlstadt jiným, Tyndale, Bunderlin a Denck jiným a nedávno Manz zase jiným. Proto je kvůli spletitosti omylů, které jsou tak mnohotvárné, velmi potřebné stanovit pravidlo pro výklad proroků a apoštolů v souladu s normou výkladu katolické církve.

Stejně jako v případě původního seznamu svatého Vincence měly i výše uvedené osoby přístup k Bibli. A stejně jako osoby z původního seznamu odmítly nápravu ze strany církve, a tím se vyčlenily z jediné církve založené Kristem.

Závěrečné myšlenky...

Závěrem lze říci, že vzhledem k náchylnosti k nesprávnému výkladu Bible a manipulaci se musíme kvůli nápravě spoléhat na postup církve. Vidíme dokonce, že tento přístup je potvrzen i na stránkách samotné Bible. V Janově evangeliu 16,13 Ježíš zaslíbil Ducha pravdy:

Jakmile však přijde on, Duch pravdy, uvede vás do veškeré pravdy, neboť nebude mluvit sám ze sebe, ale bude mluvit, co uslyší. A oznámí vám, co má přijít.

Svatý Pavel tento Kristův dar církvi potvrzuje, když v 1. Timoteovi 3,15 mluví o církvi jako o „sloupu a opoře pravdy". A vidíme to i ve vzoru, který podle 15. kapitoly knihy Skutků ustanovili apoštolové jeruzalémským koncilem a který shrnul svatý Vincenc Lerinský v 5. století. Teologickou „odpovědnost" tedy nese církev.

Děkuji!

Dennis Knapp
Patheos
Přeložil Pavel Štička

Dennis Knapp
blogger

ZTRACENÁ ÚZEMÍ ZÁPADU: JAK SE VŠECHNA NAŠE MĚSTA PROMĚNILA V PAŘÍŽSKÁ PŘEDMĚSTÍ

Důkazy svědčící o tom, co jsme my na Západě způsobili, a o naší zbabělosti lze nyní vidět v ulicích.

Přede dvěma lety vyvolala skupina francouzských generálů ve výslužbě skandál, když zveřejnila otevřený dopis varující Macronovu vládu, že svým měkkým přístupem vůči „woke“ hnutí i radikálnímu islámu chystá ve Francii občanskou válku.

Pokud nic nepodnikneme, laxnost se bude ve společnosti neúprosně šířit dál, což nakonec způsobí výbuch a zásah našich aktivních druhů v nebezpečné misi na ochranu našich civilizačních hodnot a ochranu spoluobčanů na území našeho státu. Vidíme, že již není čas otálet, jinak zítra občanská válka ukončí tento narůstající chaos a mrtvých, za které ponesete odpovědnost, budou tisíce.

Francouzská vláda tyto generály zkritizovala a prohlásila, že překročili přípustné meze, což vyvolalo následný dopis vojáků v činné službě, kteří anonymně psali na obranu oněch důstojníků. Tito vojáci tvrdili, že úpadek, jaký spatřují ve Francii, „předchází kolapsu“ a že skutečnou hrozbou pro Francii nejsou projevy vojáků, ale „občanská vzpoura“.

Minulý týden francouzské úřady zakázaly demonstrace ve prospěch Hamásu. To však nebylo nic platné; vzdorovití francouzští muslimové se shromáždili na veřejných prostranstvích, aby vyjádřili podporu vrahům Židů a palestinské věci. Přítel, který se koncem týdne vrátil z Paříže do Budapešti, uvedl, že pozoroval mladé muslimy, kteří v davech procházeli ulicemi a s potěšením děsili ostatní svou demonstrací síly. Celá Paříž se minulý týden proměnila v předměstí.

Tvrdit, že výraz „ztracená území republiky“ – tedy čtvrti ovládané muslimy, kde ve skutečnosti neplatí francouzské zákony a kultura – se vztahuje na celou

Foto: EpicTop10.com

Francii, je možná příliš přehnané. Ale nyní, když začala izraelská invaze do Gazy, položme si tuto otázku znovu.

Šokující projevy nenávisti k Židům a pohrdání západní civilizací a jejími hodnotami ze strany muslimských mas a jejich levicových příznivců nelze chápat izolovaně. Nyní se obnažuje nesmyslnost lží, které jsme si namlouvali o povaze levice a jejích svatých cílech. Stejně tak se – buďme upřímní – projevuje bezradnost pravice, která se opakovaně nedokázala těmto zrůdám účinně postavit.

Mnozí američtí liberálové jsou šokováni, když vidí, jak různé pobočky hnutí Black Lives Matter po celé zemi otevřeně vyjadřují solidaritu s Hamásem, a to ještě ani nestačila ve městech a kibucech poblíž Gazy zaschnout židovská krev. To by však nemělo liberály překvapovat. BLM a další černošské organizace dlouhodobě stojí na straně Palestinců proti Izraeli, který považují za stát uplatňující apartheid. Navzdory tomu, co nyní tvrdí kdysi respektovaná Liga proti hanobení (ADL) – že černošská podpora Hamásu se omezuje na „okrajové skupiny“ – je toto spojenectví ve skutečnosti staré a pevné. Toto prohlásila černošská poslankyně Kongresu, členka levicového uskupení „The Squad“, v době, když zuří boje mezi Izraelem a Hamásem:

Černošský a palestinský boj za osvobození jsou vzájemně propojeny a my nepolevíme, dokud nebudeme všichni svobodní.

ADL se snaží zachovat si tvář. Byla bezvýhradným podporovatelem BLM a nyní se nemůže vyrovnat s tím, že se hlásila k lidem, kteří oslavují vyvražďování Židů. Kognitivní disonance, s níž se nyní ADL a další liberální Židé potýkají, není pro konzervativce žádným překvapením. Viděli jsme, jak se hnutí za spravedlivé zacházení s černochy ze strany policistů – což by měli všichni slušní lidé podporovat – rychle stalo zástěrkou pro násilí černošských zločinců. Jakékoli lži, které je třeba říkat na pod-

Pochod za Gazu v Paříži, 4. listopadu 2023. Foto: hbensliman.free.fr

poru levicového narativu, jsou najednou oprávněné.

A tak se Michael Brown, zloděj z Fergusonu ve státě Missouri, který zemřel při pokusu vytrhnout bělošskému policistovi zbraň z ruky (podle vyšetřování Obamova ministerstva spravedlnosti), stal mučednickým něžným obrem, který byl zastřelen, když se vzdával a prosil: „Mám ruce nahoře, nestřílejte!". Následující dny nepokojů a rabování ve Fergusonu byly podle tvrzení liberálů oprávněnou „vzpourou" proti rasistickým autoritám.

Podle levicového narativu George Floyd, narkoman, který zemřel se smrtícím množstvím fentanylu v těle a s policistovým kolenem na krku, nemůže být za svůj smutný osud nijak zodpovědný. Navzdory tomu, že policejní kamery ukázaly, jak policisté jedenáct minut mírnými prostředky zápasili s výtržnickým a zdrogovaným Floydem, aby ho dostali do policejního auta, vina za Floydovu smrt leží výhradně na policii. Aby bylo jasno, policejní brutalita by neměla být tolerována. Jde však o to, že levicový koncept utlačovaných vs. utlačovatelů přehlíží veškeré složitosti lidských bytostí, aby vytvořil politicky použitelné narativy.

Po Floydově smrti samozřejmě vypukly po celé Americe nepokoje, které některá média opět označovala za „vzpouru".

Americké elity, včetně těch podnikatelských, morálně zcela zkolabovaly a s vervou projevují solidaritu s BLM prostřednictvím nápadných nápisů, a co je podstatnější, přijímáním protibělošských náborových praktik a interních postupů, aby propagandisticky přiměly své zaměstnance k přijetí levicového narativu.

Od té doby BLM upadla v nemilost, protože vyšlo najevo, že její zakladatelé utratili miliony za luxusní nemovitosti. Ibram X. Kendi, guru „antirasismu", také prožívá těžké časy, protože se ukázalo, že jeho bohatě financované Centrum pro výzkum antirasismu na Bostonské univerzitě od svého založení v roce 2020 rozházelo desítky milionů darovaných dolarů a žádný prospěch z nich nevzešel. Byl to velmi úspěšný finanční podvod.

Mezitím dominance levicového rasového narativu v americkém životě a bázlivost pravice při jeho zpochybňování vedla po roce 2020 k explozi násilné kriminality. Jak už to u zločinu v Americe bývá, zločinci i oběti jsou v nepoměrně větší míře černoši. Nyní však Američané denně vidí videa, na nichž davy mladých černochů neskrývaně kradou v obchodech, zatímco zaměstnanci – obvykle v souladu s firemní politikou – bezmocně přihlížejí.

Obchody, které nejsou schopny pokrýt náklady na kriminalitu, se zavírají všude, zejména v černošských čtvrtích, kde jsou na nich závislí obyčejní lidé. Činy několika málo zločinců poškozují mnohé, kteří dodržují zákony, ale americká média a levicoví myslitelé si tyto věci nikdy nespojí.

Stejně tak zřídka (pokud vůbec) poukazují na to, že Palestinci trpí z velké části proto, že Hamás vraždí Izraelce. Říkají nám například, že Izrael svou blokádou od roku 2005, kdy se z území stáhl, udělal z Gazy „vězení". Proč by to Izrael dělal? Aby udržel nepřátelské ozbrojence mimo své území. Aby zabránil Hamásu dělat takové věci, jaké provedl 7. října.

Na druhou stranu nám antirasističtí vzdělavatelé říkají, že uvažování „o příčině a následku" je charakteristické pro bělochy. Dokud tento výukový dokument pod tíhou kritiky nestáhlo, tvrdilo nám to muzeum afroamerických dějin Smithsonova Institutu ve Washingtonu.

Jde o to, že podle levicového narativu nemohou favorizované menšinové skupiny obětí – černošští Američané, Palestinci – selhat; mohou být pouze donuceny k neúspěchu. Ve státě Oregon minulý týden státní rada pro vzdělávání jednomyslně doporučila zákonodárcům, aby zrušili požadavky na čtenářskou a matematickou gramotnost pro absolvování střední školy. Proč? Protože očekávat od absolventů středních škol, že budou umět číst, psát a zvládat základní matematiku, je rasistické vůči barevným.

Většina velkých amerických měst, dokonce i ve státech, kde většina obyvatelstva hlasuje pro Republikánskou stranu, jako například v Texasu, je ovládána levicí, což je z velké části způsobeno koncentrací rasových menšin a bílých liberálů. Není tedy náhodou, že se tato města potýkají s ohromnými problémy v podobě drogově závislých bezdomovců. A tato místa se po léta prohlašovala za „útočiště", kam mohou přicházet ilegální migranti a požívat ochrany před orgány vymáhajícími právo. Nyní, když guvernéři států poblíž americko–mexické hranice převádějí některé z těchto migrantů přímo do New Yorku a dalších liberálních

metropolí, však starostové žádají o pomoc, protože musí platit vysokou daň za svou snadnou ctnost.

Británie i Evropa se samozřejmě potýkají s obdobnými problémy. Letos v létě musel být kvůli výhrůžkám obhájců transsexuálů na Sorbonně zrušen seminář o problematice transgenderu, na kterém jsem měl vystoupit. Na jediné přednášce, kterou se organizátoři rozhodli uspořádat, se trans demonstranti vrhli na zúčastněné profesory. Hnutí „woke" nezná hranic. Dokonce i zde v Maďarsku, které je vůči tomuto šílenství do značné míry imunní, vztyčil levicový starosta obvodu v hlavním městě v roce 2021 antirasistický a pro–LGBT památník s americkou tematikou. Na otázku, co má Maďarsko společného s americkými problémy, městský zastupitel odpověděl, že všichni musíme stát na správné straně dějin.

Britská policie, která v nedávné minulosti zatýkala lidi za nesprávné označení transsexuálů nebo za tichou modlitbu v blízkosti potratových klinik, byla mimořádně tolerantní k veřejným výzvám muslimů k ubližování Židům. Je to nesmírná ostuda, která však ukazuje, kdo má v současné Británii skutečně moc. Několik britských přátel se mi v posledních dnech svěřilo se svým zoufalstvím a pochybnostmi, zda má Spojené království vůbec prostředky na to, aby se levici postavilo. Slabost úřadů tváří v tvář hysterickému muslimskému antisemitismu pro ně byla okamžikem „prozření". Minulý týden jsem v Budapešti popíjel s jedním Britem, který ve městě hledal útočiště, kam by mohla jeho rodina utéct, až to v jeho rodné zemi „praskne". Tak špatné to je.

Příkladů lze uvést bezpočet. Masové demonstrace na podporu Hamásu jen vyostřují význam hnutí „woke" a dekadence. My na Západě, zejména naše vedoucí vrstvy – ve státě, médiích, akademické sféře, podnikání, církvi a dalších – jsme dovolili, aby věci zašly tak daleko.

Dovolili jsme a stále dovolujeme, zejména v Evropě, masovou migraci lidí z muslimských zemí, kteří zastávají názory, jež bychom mohli jemně nazvat jako „výrazně antiliberální". Dokonce

Rosa Lalor byla během lockdownu zatčena a pokutována za tichou modlitbu v blízkosti liverpoolské potratové kliniky. Foto: adf.uk

i papež František, který předsedá smrti křesťanství v Evropě a tváří v tvář pokračujícím islámským pogromům na křesťany v Nigérii bezmyšlenkovitě vyzývá Evropu, aby ještě více otevřela dveře cizím migrantům. Jediný evropský leader, který se k této otázce vyjádřil nejsilněji – maďarský premiér Viktor Orbán – je soustavně démonizován evropskou vládnoucí a mediální třídou, pro kterou je obětním beránkem za jejich vlastní kolosální selhání.

Tím, že jsme nedokázali bránit klasické liberální hodnoty, jsme umožnili a stále umožňujeme, aby rasistické názory pronikaly do hlavního proudu současné diskuse. Všichni vědí, že právo, medicína a akademická sféra podlehly barbarské filozofii hnutí „woke". Migranti, kteří přišli na Západ ze sovětské sféry vlivu, už léta říkají, že to, co vzniká na Západě, je totalita, ale nikdo se nenamáhá jim naslouchat. Dokonce i vážená pravice se podřídila – podle mého názoru většinou ze strachu, že říkat pravdu o tom, co se děje, by znamenalo ohrozit své kariérní vyhlídky v profesním světě ovládaném příslušníky hnutí „woke".

Nedávno jsem jedné významné washingtonské republikánské agentuře provádějící výzkum veřejného mínění naznačil, že důvodem, proč politici Republikánské strany na celostátní úrovni jen zřídka kritizují neliberální až totalitní politiku hnutí „woke" v oblasti rasy a sexuální orientace, je to, že se bojí médií a ztráty bohatých sponzorů, kteří straně přispívají finančními prostředky. Vybavují se mi úryvky z pamětí Pjotra Wrangela, carského generála, který se v roce 1916 vrátil z katastrofálně se hroutící fronty a v Petrohradě viděl příslušníky buržoazie a ušlechtilé Rusy s červenými stužkami na znamení solidarity s nadcházející bolševickou revolucí. Nedokázali si představit, že si radikálové nakonec přijdou i pro ně.

Nyní už není možná žádná výmluva, že to nevěděli. Důkazy o tom, co jsme my na Západě provedli, a o naší zbabělosti jsou nyní vidět na ulicích. Vzpoura elit, třídy pověřené správou našich společností, nás všechny učinila zranitelnými vůči barbarům uvnitř našich měst. Hannah Arendtová ve svém klasickém díle *Původ totalitarismu* napsala, že jedním z důvo-

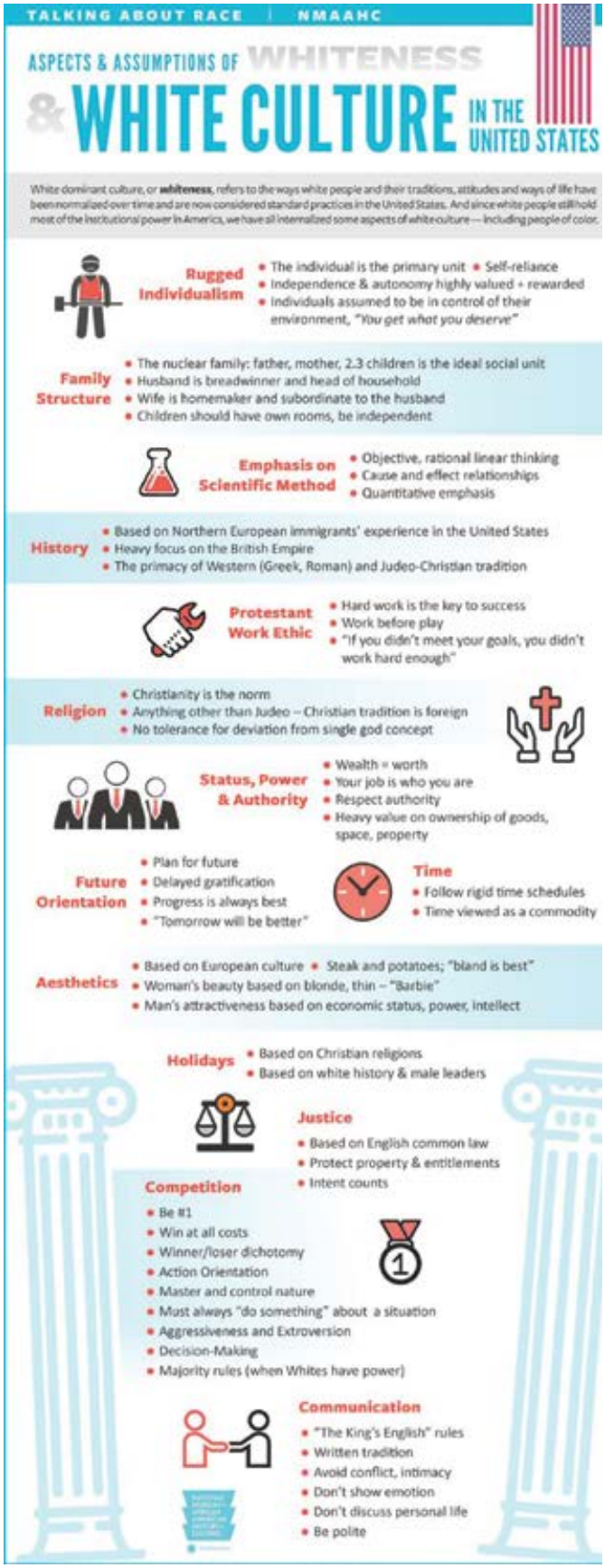

Grafika o bělošství Národního muzea afro-americké historie a kultury v USA. Foto: nmaahc.si.edu

dů, proč Německo i Rusko přijaly totalitarismus, je to, že elitám v obou zemích nevadilo obětovat pilíře civilizace pro pobavení z toho, jak se dříve vyloučení derou k moci. Opět to zakoušíme. K nesmírné hanbě Evropy se zde Židé znovu, již podruhé během necelého století, musí bát o život.

Muslimové a bílí levičáci, které neznepokojuje to, že bojovníci z Hamásu probodali břicha židovským matkám, si příště přijdou pro nás ostatní. Všichni žijí podle marxisticko–leninských zásad radikální levice, které zaprvé říkají, že všechno je dovoleno, pokud to podporuje revoluci, a zadruhé, že mravnost skutku závisí na tom, kdo ho komu dělá. Tento radikální názor nyní převzal hlavní levicový proud. Průzkumy veřejného mínění naznačující, že mladí dospělí na Západě mají sympatie k Hamásu, jsou v souladu s předchozími průzkumy, jež ukazují, že to, co starší lidé odmítají jako „woke", je nyní většinovým názorem nastupující generace.

Pokud Západ nějak přežije nadcházející týdny, aniž by vzbouření muslimové vypálili naše města, budeme muset stále čelit ještě zásadnější krizi: že ztraceným územím Západu nejsou pařížská předměstí nebo Trafalgarské náměstí, ale srdce a mysli celé generace. Hlavní strany levého středu a kulturní představitelé tuto revoluci posouvají kupředu a jejich pravicové protějšky, vyděšené z toho, že budou označeny za fanatiky, se zmohou jen na chabý odpor. Ukazuje se, že „velká výměna" není jen o masové migraci, ale také o dobytí duše Západu ideologií, která vede k jedinému možnému cíli: k civilizační sebevraždě.

Tohle je možná naše poslední šance. Co uděláme? Pokud má zbytek Západu přežít, musíme se smířit s tím, že nemáme ani luxus času, ani luxus zoufalství. Francouzští generálové a vojáci, které vláda tak arogantně propustila, viděli věci jasněji než ti, kteří se dívají z Elysejského paláce. Nyní už nikdo, kdo má oči k vidění, nemůže popřít realitu.

A nesmíme být tak hloupí, abychom zapomněli, že barbarství podobné nacismu, které se v posledních několika týdnech projevuje v ulicích našich měst, není jen záležitostí islámu nebo migrantů, ale jedná se o květiny zla, které mohly vyrůst jen v kulturní půdě obohacené levicovým hnojivem.

Rod Dreher
The European Conservative
Přeložil Pavel Štička

Rod Dreher
novinář a spisovatel

TO NEJHORŠÍ Z OBOU SVĚTŮ: NEWMAN O NEVĚRNOSTI VNĚ I UVNITŘ CÍRKVE

Letos jsem pro Institut Alberta Velikého vedl kurz o knize Idea univerzity od sv. Johna Henryho Newmana.

V jeho popisu podstaty univerzity a toho, jak má uprostřed moderní kultury vyučovat, se může jevit jako zvláštní, že do něj Newman zahrnul i kapitolu o nevěrnosti, nazvanou „Dnešní podoba nevěrnosti“[1]. Když se však nad tím zamyslíte, její začlenění je naprosto logické. Jak můžeme formovat katolické studenty, aniž bychom se zabývali nevěrností okolní kultury a připravili je tak, aby v ní dokázali uvažovat a žít?

Newman vnímal, že nevěrnost uvnitř katolické univerzity byla větší hrozbou během věrnějšího období dějin, jako byl středověk, kdy se skeptici navenek přizpůsobovali, aby se vyhnuli odsouzení. Vyjadřuje úlevu, že v jeho době, tedy v polovině 19. století, se už nevěrnost nemusí skrývat, neboť již ve svých vlastních sférách mohla prostě vyjít na světlo. Neviděl žádný důvod, proč by v katolické instituci měla nevěrnost existovat, neboť tam nemá co získat. Považoval to za pozitivní vývoj, kdy protivník byl jasně vidět, a psal, že upřednostňuje „žít v době, kdy se bojuje ve dne, nikoli v přítmí; a pokládejte za zisk, když vás propíchne protivník, místo aby vás probodl přítel“.

Obával se však toho, že i na katolické univerzitě by se mohli studenti tváří v tvář falešným tvrzením nevěřících, že víra odporuje vědě, mohli nechat přesvědčit, aby víru chápali jen jako pouhou možnost a názor. Proto prosazuje, aby se na univerzitě vyučoval celkový okruh vědění, včetně teologie, aby obory byly úplné a dokonce se navzájem opravovaly.

Dnes však máme to nejhorší z obou světů. Stejně jako v Newmanově době tu nevěřící jasně a nepřátelsky útočí na církev, přičemž se snaží víru a vše, co z ní vyplývá, odsunout na okraj společnosti. Podobně jako ve středověku však máme

kardinál John Henry Newman. Foto: National Portrait Gallery

v církvi a ve školách velké množství nevěřících, kteří se prohlašují za katolíky, zatímco přijímají mnoho nepřátelských názorů okolní kultury. Ve skutečnosti dnes převážná většina katolických vysokých škol ve Spojených státech veřejně nedodržuje morální učení a věrouku Církve. Místo aby z ní tito lidé prostě odešli, nejspíš v zastávání nepřátelských postojů uvnitř Církve nacházejí určitý zisk, který Newman nepředvídal. Nejspíš jim jejich působení a pozice v katolických institucích přináší zisk a prestiž, jakých by v sekulární konkurenci nedosáhli. Možná v katolickém světě nacházejí snadný výdělek.

Newman mluvil o velkém nebezpečí nevěrnosti v Církvi. „Je to nešťastná doba, když katolické vyznání člověka není zárukou jeho pravověrnosti a když učitel náboženství může být uvnitř Církve, a přitom mimo svou víru. (...) Je velkým pohoršením a zdrojem zmatku pro maličké, když si mají vybírat mezi soupeřícími uchazeči o jejich věrnost.“ Právě v takovém postavení se nacházíme, když ani čelní postavení v hierarchii nebo ve vedení katolických univerzit neposkytuje záruku pravověrnosti daného člověka. Někteří se tam ve skutečnosti nacházejí možná právě díky tomu, že svou nevěrnost využívají k získávání přízně a k potvrzování své důležitosti v dnešní sekulární kultuře.

Proč být nevěrný uvnitř Církve? K tomu, aby Církev mohla obnovovat společnost, musíme dospět alespoň k určitému očekávání věrnosti v přesvědčení a praxi u našich představitelů. Nepotřebujeme novou inkvizici, ale přinejmenším musíme očekávat, že naši představitelé budou věrně hlásat víru, kterou nám dal náš Pán Ježíš Kristus, a povedou naše instituce v souladu s ní. Musíme pamatovat na to, že naše instituce existují pro spásu duší, nikoli pro světský zisk. Vždyť „jaký prospěch bude mít člověk, získá-li celý svět, ale svůj život ztratí?“

Jared Staudt
Building Catholic Culture
Přeložila Alena Švecová

Dr. R. Jared Staudt
ředitel obsahu Exodus 90

1 V českém vydání knihy bohužel chybí – pozn. překl.

SYNODA O SYNODALITĚ: PROJEV ŽENY – LAIČKY PROTI SVĚCENÍ ŽEN SKLIDIL VELKÝ POTLESK

Řeč, která byla popsána jako „hluboká a opravdová“, charakterizovala výzvy ke svěcení žen jako formu klerikalismu a jako odvádění pozornosti od toho, co katolické ženy ve skutečnosti chtějí a potřebují.

Na synodě o synodalitě sklidila tento týden hlasitý potlesk jedna z laických věřících za projev, ve kterém charakterizovala snahu některých účastníků o prosazení svěcení žen jako pokus klerikalizovat laiky.

V reakci na několik zpráv ze skupinek, které požadovaly svěcení žen nejen na diakonky, ale v některých případech i na kněžky, laická věřící ve svém projevu na shromáždění 16. října také prohlásila, že zaměřování se na svěcení žen odvádí pozornost od toho, co ženy v církvi ve skutečnosti chtějí a potřebují.

The Register hovořil se dvěma účastníky synody, kteří byli v době projevu přítomni v Aule Pavla VI. a třetí zdroj jejich výpověď potvrdil. Účastníci hovořili pod podmínkou anonymity vzhledem k omezujícím pravidlům, jež mají zaručit důvěrnost jednání.

Kromě toho, že kritizovala výzvy ke svěcení žen, zdůraznila též ve své tříminutové promluvě – či „intervenci“ v žargonu synody o synodalitě – význam mateřství, a to jak biologického, tak duchovního, pro pochopení toho, co z katolické perspektivy znamená být ženou, přičemž vycházela z významu Marie, Matky Boží, jako vzoru ženství.

Je pozoruhodné, že *instrumentum laboris*, což je hlavní dokument synody, obsahuje 45 zmínek o ženách, ale slovo „matka“ uvádí pouze dvakrát, v obou případech pouze v souvislosti s přímluvnými modlitbami k Panně Marii.

Foto: synod.va

Dopad na synodu

Jeden z účastníků popsal tuto řeč jako „hlubokou a opravdovou“ a dal ji do kontrastu s prezentací zastánce svěcení žen, kterou označil za „militantní“. Po proslovu oné laické věřící viděl, „jak se lidé usmívali ... v tvářích mnoha lidí se zračila radost, v některých možná dokonce úleva“.

Účastníci synody, kteří hovořili s reportérem listu *Register*, uvedli, že vystoupení sklidilo hlasitý potlesk mnoha z 365 členů synody, která nyní vstupuje do třetího týdne jednání.

Neznámá laická věřící, která projev přednesla a která je údajně také matkou, je jednou z 54 žen hlasujících na synodě. Poprvé v historii se jednání biskupské synody plně účastní značný počet žen a dalších osob, které nejsou biskupy, a tvoří 27% synodního shromáždění.

K tomuto vývoji došlo během synodní diskuse o tom, jak může být katolická církev misijní církví „všech služebníků“, což je téma, které neobsahovalo konkrétní podnět týkající se otázky svěcení žen. Zdroje uvádějí, že zatímco některé zprávy od stolu hovořily o významu matek a babiček při předávání víry, jiné se zasazovaly o svěcení žen na jáhenky a kněžky.

Ale dopolední vystoupení oné laické věřící ovlivnilo i pozdější diskuse.

Podle jednoho z členů synody se několik účastníků, kteří měli za úkol věnovat se konkrétnímu tématu role žen v církvi, svěřilo, že projev laické věřící ovlivnil jejich diskusi ve skupinkách. Tito členové byli pověřeni, aby se konkrétně zabývali podnětem k otázce: „Je možné si představit začlenění žen do diakonátu a jakým způsobem?“ a odpoledne dokončili své zprávy.

Kněžské svěcení žen ústředním bodem programu

Projev této laické věřící zdůrazňuje, jak

Foto: synod.va

významnou se na synodě o synodalitě stala diskuse o možnosti svěcení žen, a to navzdory tomu, že organizátoři tvrdili, že se shromáždění nebude zabývat věroukou, a také navzdory jasnému a stálému učení církve o tomto tématu.

Papež František ve svém proslovu ze 4. října, kterým zahájil synodu o synodalitě, naznačil, že zaměření na otázky, jako je svěcení žen, je spíše záležitostí mediálních spekulací než ústředním bodem shromáždění.

„Nevím. Jsou to věci, které se říkají mimo synodu," řekl tehdy papež.

Ještě před zahájením synody však někteří její účastníci uvedli, že mají v úmyslu tuto problematiku během měsíc trvajícího shromáždění posunout.

Například kardinál Robert McElroy ze San Diega v lednu napsal, že církev by měla synodu využít k tomu, aby „pokročila směrem k připuštění žen k diakonátu", což podpořila švýcarská laická věřící Helena Jeppesen–Spuhlerová a označila to za „odrazový můstek" směrem k ženskému kněžství.

Několik účastníků synody se snažilo veřejně bagatelizovat význam interních diskusí o svěcení žen. V sobotu například generální opat cisterciáků Mauro–Giuseppe Lepori sdělil tisku, že účastníci sice diskutovali o připuštění žen k diakonátu, ale že to nebylo ústředním tématem a že téma svěcení žen na kněžky nebylo zmíněno.

V úterý však australská teoložka Renee Köhler–Ryanová na tiskovém brífinku uvedla, že během synodního jednání byl kladen „příliš velký důraz" na ženské kněžství, což označila za „okrajové téma". Köhler–Ryanová rovněž podotkla, že diskuse na téma svěcení žen postrádaly dostatečné „teologické úvahy" a zakotvení v tom, co církev v této věci již učí.

Další účastníci synody, kteří během jednání hovořili se zástupci tisku, zdůraznili, že synoda o synodalitě by mohla vést k zásadním změnám v církvi, pokud jde o roli žen.

Biskup Shane Mackinlay z australského Sandhurstu v rozhovoru pro *National Catholic Reporter* uvedl, že „otázku svěcení žen je zjevně třeba řešit všeobecně".

„A pokud by výsledkem mělo být, že ženám bude umožněno jáhenské svěcení, určitě bych to uvítal," řekl australský biskup, který je jedním ze 13 lidí pověřených dohledem nad přípravou souhrnného dokumentu shromáždění.

Maria de los Dolores Palencia Gomezová z kongregace Sester svatého Josefa v pátek médiím řekla, že to, že se stala první ženou, která předsedala biskupské synodě jako jedna z předsedkyň–delegátek papeže Františka, je symbolem věcí příštích a že synoda „připravuje půdu pro budoucí změny", pokud jde o roli žen v církvi.

Církevní učení

Papež František projevil ochotu odklonit se od předchozích zvyklostí a dosadit ženy do klíčových vedoucích funkcí, včetně Římské kurie, jak to učinil minulý týden, když jmenoval řeholní sestru do funkce podsekretářky ve Správě majetku Apoštolského stolce.

Papež však také opakovaně potvrdil, že církev nemůže svátostně světit ženy.

V roce 2013 papež František objasnil, že apoštolský list svatého Jana Pavla II. z roku 1994 *Ordinatio Sacerdotalis*, který učí, že „církev nemá žádnou pravomoc udělovat kněžské svěcení ženám a že toto rozhodnutí mají s definitivní platností přijmout všichni věřící církve", je „posledním slovem" k tomuto tématu.

V rozhovoru z roku 2022 papež František opět prohlásil, že ženy „nemohou vykonávat svátostnou službu", ale že to není žádná „deprivace". V odpovědi z 11. července na dubia neboli žádost pěti kardinálů o doktrinální objasnění podobně potvrdil, že „nikdo nemůže veřejně odporovat" rozhodnutí Jana Pavla II., ačkoli toto téma lze ještě dále studovat.

Papež František také umožnil, aby se otázka jáhenek zkoumala v některých kontextech – například ve dvou dočasných komisích a na synodě o Amazonii v roce 2019. První komise však nedospěla ke konsenzu, zatímco závěry druhé nebyly zveřejněny.

A navzdory doporučení amazonské synody, aby bylo zváženo umožnění stálého jáhenství ženám, papež v posynodální apoštolské exhortaci *Querida Amazonia* z února 2020 vyzval k většímu zapojení žen do života církve, aniž by však naznačil jakoukoli možnost jejich účasti na svátostné službě.

Jonathan Liedl
National Catholic Register
Přeložil Pavel Štička

Jonathan Liedl
redaktor NCRegister

DISKRIMINUJÍ VÁNOCE NÁBOŽENSKÉ MENŠINY?

Děti milují herní koutky, a to v podstatě kdekoliv. Doba je v tomto ohledu náročná na hygienické i bezpečností předpisy a možná je to v pořádku. Ale zostřujeme. Koutky pro děti na hraní by nyní měly být, dle nových požadavků kalifornské vlády také genderově neutrální. A tak od nového roku budou moci rodiče nakupující produkty pro své děti v obchodech navštívit zónu připravenou pro děti, „které nejsou děvčata ani chlapci". V souladu s požadavky gender ideologie budou majitelé obchodů nuceni provozovat také zvláštní prodejní oddělení s „genderově neutrálními" výrobky určenými pro děti, které nejsou považovány za dívky ani za chlapce. „Součástí toho je zajistit, že pokud jste holčička, měla byste najít policejní auto, hasičský vůz, periodickou tabulku či dinosaura. A podobně, pokud jste chlapec, a třeba umělecky zaměřený a chcete si hpPPrát se třpytkami, proč ne?" ptá se řečnicky jeden z politiků, který, jak se ukazuje, sám děti nemá. Podle *LifeSiteNews.com* bude mít nedodržení nových předpisů za následek vysoké sankce. Autoři nového zákona počítají s pokutami v přepočtu až 13 000 korun za každé porušení a nezavedení „genderově neutrální" sekce v dětském obchodě.

Když se podíváme na další kontinent, můžeme si všimnout, že v prohlášení nazvaném „Katolická církev a stát o homosexualitě" napsali biskupové Ghany, že „stát má právo kriminalizovat činy homosexuálů v zájmu národa". Dokument hájí právo kriminalizovat homosexuální akty a konkrétně zmiňuje ghanský zákon proti sodomii, který je v současné době projednáván v parlamentu, s tím, že jde o krok „správným směrem". Jak zdůrazňují biskupové, smyslem nového zákona

Tradiční přivítání a požehnání Betlémského světla v ČR - v katedrále na Petrově v Brně 10. 12. 2023. Foto: Petr Polanský / Člověk a Víra

je bránit instituci rodiny před ideologickou kolonizací prostředí nepřátelského rodině a plození. Hierarchové uvítali myšlenku zákazu činnosti LGBTQ+ organizací v Ghaně a „zajištění ochrany dětí a dospělých" před tragickými dopady homopropagandy. Z nejvyšších církevních pater se samozřejmě ozvaly kritické hlasy, ale „církev tedy neodsuzuje homosexuály za to, že jsou homosexuály, odsuzuje homosexuální činy, které vykonávají," zdůrazňují ghanští biskupové a upozorňují, že návrh zákona neútočí na homosexuály, ale spíše proti neuspořádaným sexuálním praktikám a jejich propagaci postoje ve společnosti.

Diskriminují Vánoce náboženské menšiny? Takto se u rozbitých vánočních koulí pod stromečkem na ilustračním obrázku ptá titulek varšavské Katolické informační agentury. Ale v Polsku tato otázka počata nebyla, zdrojem je Kanadská komise pro lidská práva. Dokument, který k Vánocům vydala, uvádí, že diskriminace náboženských menšin v zemi má kořeny v historii kolonialismu. Zdůrazňuje, že nekřesťané jsou nuceni žádat o zvláštní volno z práce, aby mohli slavit své předepsané svátky, o nichž jejich náboženství vyžaduje, aby nepracovali a slavili jako dny volna. Kanadská dolní komora parlamentu se od tohoto dokumentu, projednávaného během debaty o náboženské nesnášenlivosti, Bohu díky, distancovala. Jeden z poslanců, Alain Therrien, se přímo zeptal premiéra Justina Trudeaua, zda Santa Klaus nebo padající sníh jsou rasistické, protože je lidé v mnoha zemích neznají. Premiér na to řekl, že Kanada se nechala zavést do absurdní debaty, a nakonec dodal: „Vánoce samozřejmě nejsou diskriminační. Skutečnost, že by to někdo naznačoval, vypovídá o tomto svátku jen málo, ale vypovídá to vše o intelektuálním úpadku, k němuž vede progresivní ideologie."

–zd-

MONITOR – publicistický čtrnáctideník. ISSN 1214-8458. MK ČR E 15474.
Šéfredaktor: Zdeňka Rybová. Redakční rada: PhDr. Roman Cardal, Ph.D., Mgr. Andrej Kutarňa, Mgr. Radim Ucháč.
Teologický poradce: P. Mgr. Evermod Jan Sládek OPraem.
Vydavatel: Res Claritatis, Hlubočepská 85/64, 152 00 Praha, e-mail: redakce@rcmonitor.cz, http://rcmonitor.cz, číslo účtu: 2400089111/2010
Vychází s církevním schválením Arcibiskupství pražského čj.: arc/419/10 ze dne 10. 9. 2010. Nevyžádané příspěvky a materiály se nevracejí.